

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Η Συγκατάθεση Σύμφωνα με το Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών
Δεδομένων»**

Λίβανος Κωνσταντίνος του Ανδρέα ΜΤΕ 1521

Πειραιάς, Ελλάδα, Φεβρουάριος 2018

Επιβλέπων Καθηγητής

Ξενάκης Χρήστος

<http://cgi.di.uoa.gr/~xenakis/>

Περιεχόμενα

1 Εισαγωγή	3
2 Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων	5
2.1 Αντικείμενο και στόχοι	6
2.2 Ουσιαστικό Πεδίο εφαρμογής.....	6
2.3 Εδαφικό πεδίο εφαρμογής.....	7
2.4 Ορισμοί.....	7
3 Ορισμός Συγκατάθεσης.....	9
4 Δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων	9
5 Προϋποθέσεις για συγκατάθεση	10
5.1 Ελεύθερη	10
5.1.1 Ανισορροπία Εξουσίας	11
5.1.2 Προϋποθέσεις	13
5.1.3 Λεπτομερής.....	16
5.1.4 Επιπτώσεις	17
5.2 Ειδική.....	17
5.3 Ενημερωμένη	19
5.3.1 Προϋποθέσεις ενημέρωσης του περιεχομένου της Συγκατάθεσης.....	19
5.3.2 Πώς να παρέχονται πληροφορίες.....	20
5.4 Αδιαμφισβήτητη ένδειξη των επιθυμιών.....	21
5.4.1 Συγκατάθεση με ηλεκτρονικά μέσα.....	23
6 Λήψη ρητής συναίνεσης.....	25
7 Πρόσθετοι όροι για τη λήψη έγκυρης συναίνεσης.....	26
7.1 Δήλωση συγκατάθεσης	26
7.2 Ανάκληση συγκατάθεσης	28
8 Αλληλεπίδραση μεταξύ συγκατάθεσης και άλλων νόμιμων βάσεων στο άρθρο 6 του GDPR	30
9 Ειδικοί τομείς ανησυχίας στο GDPR.....	31
9.1 Παιδιά (Άρθρο 8).....	31

9.1.1 Υπηρεσίες κοινωνικής πληροφόρησης.....	32
9.1.2 «Προσφέρεται απευθείας σε ένα παιδί»	33
9.1.3 Ηλικία.....	33
9.1.4 Η συγκατάθεση των παιδιών και η γονική μέριμνα	35
9.2 Επιστημονική έρευνα	38
9.3 Δικαιώματα του υποκειμένου δεδομένων.....	40
10 Συγκατάθεση βάσει της οδηγίας 95/46/EC.....	40
11 Παραβάσεις εταιριών κατάχρησης προσωπικών δεδομένων	40
11.1 Υπόθεση Snowden.....	41
11.2 Facebook – Cambridge Analytica	43
11.3 Uber	44
11.4 Yahoo	45
13 Εταιρίες και Συγκατάθεση Χρηστών εξαιτίας του GDPR.....	46
13.1 Facebook.....	47
13.2 Ebay	48
13.3 Paypal	49
13.4 Microsoft.....	50
13.5 LinkedIn.....	51
14 Συμπεράσματα.....	52
15 Παραπομπές	53

1 Εισαγωγή

Το παρακάτω κείμενο αφορά διπλωματική εργασία και σκοπός της είναι να περιγράψει μια σαφή και συνοπτική εικόνα του γενικού κανονισμού για την προστασία προσωπικών δεδομένων (GDPR) 2016/679 και να παρουσιάσει μια λεπτομερή ανάλυση της έννοιας της συγκατάθεσης στον κανονισμό.

Σε μια εποχή που τα κοινωνικά δίκτυα είναι στην ζωή μας, τα προσωπικά δεδομένα είναι απαραίτητα για την χρήση εφαρμογών και υπηρεσιών αλλά και πολύτιμα για εμπορικούς σκοπούς. Ο άνθρωπος ακολουθώντας την τεχνολογία χρησιμοποιεί τα βιομετρικά του για εύκολη πρόσβαση στο κινητό και τον υπολογιστή του, αποκαλύπτει λεπτομέρειες της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής του, καταναλωτικές προτιμήσεις με σκοπό να συνάψει σχέσεις με άλλους ανθρώπους, να πραγματοποιήσει συναλλαγές, να επικοινωνήσει ή να διασκεδάσει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποκαλύπτει όνομα, τηλέφωνο, διεύθυνση, IBAN, email, IP address, ΑΦΜ, ΑΜΚΑ, ΑΔΤ και να συμπληρώνει μια εικόνα προφίλ, με τα στοιχεία συμπεριφοράς του, κίνησης στον χώρο, χρονικές επιλογές, καταναλωτικές προτιμήσεις, πολιτικές πεποιθήσεις, ιατρικές πληροφορίες, βιομετρικά και βιοχημικά δεδομένα τα οποία συλλέγονται και πρέπει να διασφαλίζονται.

Το παρακάτω κείμενο παρέχει λεπτομερή ανάλυση της έννοιας της συγκατάθεσης στον κανονισμό 2016/679, κανονισμό γενικής προστασίας δεδομένων (GDPR). Η έννοια της συγκατάθεσης, όπως χρησιμοποιείται στην οδηγία για την προστασία των δεδομένων (οδηγία 95/46/EC) και στην οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών μέχρι σήμερα, έχει εξελιχθεί. Το GDPR παρέχει περαιτέρω διευκρινίσεις και προδιαγραφές των απαιτήσεων για την απόκτηση και την απόδειξη έγκυρης συναίνεσης. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές επικεντρώνονται στις αλλαγές αυτές, παρέχοντας πρακτικές οδηγίες για να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το GDPR και βασιζόμενοι στη γνωμοδότηση 15/2011 σχετικά με τη συναίνεση. Η συναίνεση παραμένει μία από τις έξι νόμιμες βάσεις επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως απαριθμούνται στο άρθρο 6 του GDPR[1]. Κατά την έναρξη των δραστηριοτήτων που αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει πάντοτε να διαθέτει χρόνο για να εξετάσει εάν η συγκατάθεση είναι το κατάλληλο νόμιμο έδαφος για την προβλεπόμενη διαδικασία ή αν πρέπει να επιλεγεί ένα άλλο έδαφος.

Γενικά, η συγκατάθεση μπορεί να είναι μια κατάλληλη νόμιμη βάση μόνον εάν προσφέρεται έλεγχος στο υποκείμενο των δεδομένων και προσφέρεται πραγματική επιλογή όσον αφορά την αποδοχή ή την άρνηση των προσφερόμενων όρων ή την άρνησή τους χωρίς ζημία. Όταν ζητά τη συγκατάθεση, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας έχει την υποχρέωση να εκτιμήσει κατά πόσον θα πληροί όλες τις προϋποθέσεις προκειμένου να λάβει έγκυρη συγκατάθεση. Εάν ληφθεί με πλήρη συμμόρφωση με το GDPR, η συγκατάθεση είναι ένα εργαλείο που παρέχει στα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα τον έλεγχο του κατά πόσον τα προσωπικά δεδομένα που τους αφορούν θα υποβληθούν σε επεξεργασία. Σε αντίθετη περίπτωση, ο έλεγχος του υποκειμένου των δεδομένων καθίσταται άδικος και η συναίνεση θα είναι άκυρη βάση για επεξεργασία, καθιστώντας παράνομη τη δραστηριότητα επεξεργασίας.[2]

Οι υφιστάμενες γνωμοδοτήσεις της ομάδας εργασίας(του άρθρου 29 (Working Party 29)[3] σχετικά με τη συναίνεση παραμένουν σημαντικές, εφόσον συμβαδίζουν με το νέο νομικό πλαίσιο, καθώς το GDPR κωδικοποιεί τις υπάρχουσες οδηγίες WP29 και τις γενικές ορθές πρακτικές και τα περισσότερα από τα βασικά στοιχεία της συγκατάθεσης παραμένουν τα ίδια στο πλαίσιο του GDPR. Ως εκ τούτου, σε αυτό το έγγραφο, το WP29 επεκτείνει και συμπληρώνει προηγούμενες γνωμοδοτήσεις σχετικά με συγκεκριμένα θέματα που περιλαμβάνουν αναφορά στη συγκατάθεση βάσει της οδηγίας 95/46/EC, παρά την αντικατάστασή τους.

Όπως αναφέρεται στη γνωμοδότηση 15/2011 σχετικά με τον ορισμό της συγκατάθεσης, η πρόσκληση για την αποδοχή μιας διαδικασίας επεξεργασίας δεδομένων πρέπει να υπόκειται σε αυστηρές απαιτήσεις, δεδομένου ότι αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων και ο ελεγκτής επιθυμεί να συμμετάσχει σε μια διαδικασία επεξεργασίας που θα ήταν παράνομη χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου δεδομένων.[4]

Ο κρίσιμος ρόλος της συγκατάθεσης υπογραμμίζεται στα άρθρα 7 και 8 του Κεφαλαίου των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, η απόκτηση συγκατάθεσης δεν αναιρεί και δεν μειώνει τις υποχρεώσεις του υπεύθυνου της επεξεργασίας να τηρεί τις αρχές επεξεργασίας που κατοχυρώνονται στο GDPR, ιδίως το άρθρο 5 του GDPR όσον αφορά τη δικαιοσύνη, την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα, καθώς και την ποιότητα των δεδομένων. Ακόμη και αν η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων βασίζεται στη συναίνεση του υποκειμένου των δεδομένων, αυτό δεν θα νομιμοποιούσε τη συλλογή δεδομένων που δεν είναι απαραίτητες σε σχέση με συγκεκριμένο σκοπό επεξεργασίας και βασικά άδικο.[5]

Εν τω μεταξύ, το WP29 γνωρίζει την αναθεώρηση της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής (e-Privacy Directive) (2002/58 / EC). Η έννοια της συγκατάθεσης στο σχέδιο κανονισμού για την προστασία της ιδιωτικής ζωής(e-Privacy Regulation) εξακολουθεί να συνδέεται με την έννοια της συγκατάθεσης στο GDPR.[6] Οι οργανισμοί είναι πιθανό να χρειαστούν συγκατάθεση στο πλαίσιο της οδηγίας ePrivacy για περισσότερα μηνύματα μάρκετινγκ στο διαδίκτυο ή για κλήσεις μάρκετινγκ και για μεθόδους ηλεκτρονικής παρακολούθησης συμπεριλαμβανομένης της χρήσης cookies ή εφαρμογές ή άλλο λογισμικό. Το WP29 έχει ήδη υποβάλει συστάσεις και καθοδήγηση στον ευρωπαϊκό νομοθέτη σχετικά με την πρόταση κανονισμού για το e-Privacy.[7]

Όσον αφορά την υφιστάμενη οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, το WP29 επισημαίνει ότι οι αναφορές στην καταργούμενη οδηγία 95/46/EC ερμηνεύονται ως αναφορές στο GDPR. [8]. Σύμφωνα με το άρθρο 95 του GDPR δεν επιβάλλονται πρόσθετες υποχρεώσεις όσον αφορά τη επεξεργασία σε σχέση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε δημόσια δίκτυα επικοινωνιών όσο η e-Privacy Directive επιβάλλει ειδικές υποχρεώσεις με τον ίδιο στόχο.

Το WP29 επισημαίνει ότι οι απαιτήσεις για τη συναίνεση βάσει του GDPR δεν θεωρούνται ως «πρόσθετη υποχρέωση», αλλά ως προϋποθέσεις για νόμιμη επεξεργασία. Ως εκ τούτου, οι όροι GDPR για την απόκτηση έγκυρης συναίνεσης ισχύουν σε καταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής.

2 Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

Στις 27 Απριλίου 2016 ψηφίστηκε ένα νέο ενωσιακό νομοθέτημα, με το οποίο αντικαθίσταται η οδηγία 95/46/ΕΚ. Πρόκειται για τον Κανονισμό 2016/679 με τον τίτλο «Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων», ο οποίος τίθεται σε εφαρμογή στις 25 Μαΐου 2018. Η πρόβλεψη αυτής της διετούς μεταβατικής περιόδου κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα να ενημερωθούν και να προετοιματούν για την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων κυρίως όσοι χειρίζονται προσωπικά δεδομένα, δηλαδή οι υπεύθυνοι επεξεργασίας και οι εκτελούντες επεξεργασίας, όπως, άλλωστε, και οι αρμόδιες εποπτικές αρχές, που για την Ελλάδα είναι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Το τελευταίο αυτό ενωσιακό νομοθέτημα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια ριζική τομή στο καθεστώς προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Δεν εισάγει ανατρεπτικές αντιλήψεις και επαναστατικές μεθόδους στον τρόπο αντιμετώπισης των κινδύνων για την ιδιωτικότητα. Κατά βάση επαναπροσδιορίζει την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως θεμελιώδες δικαίωμα και κατοχυρώνει τις βασικές αρχές που είναι γνωστές από το 1995, χωρίς όμως να αποτελεί απλή επικαιροποίηση της Οδηγίας 95/46/ΕΕ. Ορισμένες από τις αρχές αυτές, που έχουν εξειδικευθεί από την νομολογία κυρίως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναπτύσσονται περαιτέρω και διευρύνονται και, παράλληλα, θεσπίζονται νέες διαδικασίες με σκοπό τον αποτελεσματικότερο έλεγχο του σεβασμού των κανονων προστασίας.

12 Steps to GDPR

The steps to follow to be compliant to GDPR

<p>1 </p> <p>Raise Awareness</p> <p>Decision makers and key people in the organisation need to be aware that the law is changing to GDPR, and they need to understand what impact this will have.</p>	<p>2 </p> <p>Information Held</p> <p>An information audit needs to be conducted, including information on personal data held in the organisation, where it came from, and who it is shared with.</p>	<p>3 </p> <p>Communicating Privacy</p> <p>Carry out a review of your privacy notices and governance, identify gaps and plan how to prepare for the changes required by implementing GDPR.</p>	<p>4 </p> <p>Individual Rights</p> <p>Make sure procedures cover all individuals rights, including deleting personal data, providing data electronically and in a commonly used format</p>	<p>5 </p> <p>Subject Access Requests</p> <p>Update procedures and have a plan for handling requests within the new time-frame and provide any additional information.</p>	<p>6 </p> <p>Legalities of processing personal data</p> <p>Understand the different data processing types the organisation performs and identify the legal basis for carrying it out and document it appropriately.</p>
<p>7 </p> <p>Consent</p> <p>The way the organisation seeks, obtains and determines consent needs to be reviewed and changes made if necessary</p>	<p>8 </p> <p>Protecting Children's Data</p> <p>Systems should be designed and developed that can be used to verify ages, and can seek parental/guardian consent for a data processing activity</p>	<p>9 </p> <p>Data Breaches</p> <p>Procedures need to be in place to detect, report and investigate a personal data breach to both the customer and regulator</p>	<p>10 </p> <p>Data Protection by Design</p> <p>Privacy Impact Assessments/Control Frameworks need to be developed with guidance from the regulator, processes need to be developed and have governance for their use.</p>	<p>11 </p> <p>Data Protection Officers</p> <p>Data Protection Officers should be appointed, or a similar role to take responsibility of data protection compliance. The organisation will need to decide where this role fits best.</p>	<p>12 </p> <p>International Work</p> <p>If the organisation works internationally, which data protection authority is most appropriate needs to be decided and consider where processors and controllers are located.</p>

Γενικότερα, ο Κανονισμός αποτελεί ένα μεγάλο βήμα, ίσως και ένα άλμα στην πορεία της νομικής προστασίας της ιδιωτικότητας. Από την άποψη αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργεί την επόμενη, την τέταρτη γενιά κανόνων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

2.1 Αντικείμενο και στόχοι

- Ο κανονισμός θεσπίζει κανόνες που αφορούν την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και κανόνες που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- Ο κανονισμός προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες των φυσικών προσώπων και ειδικότερα το δικαίωμά τους στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Η ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της Ένωσης δεν περιορίζεται ούτε απαγορεύεται για λόγους που σχετίζονται με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.[9]

2.2 Ουσιαστικό Πεδίο εφαρμογής

1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στην, εν όλω ή εν μέρει, αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης.
2. Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα:
 - α) στο πλαίσιο δραστηριότητας η οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης,
 - β) από τα κράτη μέλη κατά την άσκηση δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κεφαλαίου 2 του τίτλου V της ΣΕΕ,
 - γ) από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικής ή οικιακής δραστηριότητας,
 - δ) από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης ή της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας και πρόληψης έναντι κινδύνων που απειλούν τη δημόσια ασφάλεια.
3. Για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά όργανα, φορείς, υπηρεσίες και οργανισμούς της Ένωσης, εφαρμόζεται ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 και άλλες νομικές πράξεις της Ένωσης εφαρμοστέες σε μια τέτοια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσαρμόζονται στις αρχές και τους κανόνες του παρόντος κανονισμού σύμφωνα με το άρθρο 98.
4. Ο παρών κανονισμός δεν θίγει την εφαρμογή της οδηγίας 2000/31/ΕΚ, ιδίως των κανόνων για την ευθύνη των μεσαζόντων παροχής υπηρεσιών που προβλέπονται στα άρθρα 12 έως 15 της εν λόγω οδηγίας.[10]

2.3 Εδαφικό πεδίο εφαρμογής

1. Ο κανονισμός εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων μιας εγκατάστασης ενός υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία στην Ένωση, ανεξάρτητα από το κατά πόσο η επεξεργασία πραγματοποιείται εντός της Ένωσης.
2. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υποκειμένων των δεδομένων που βρίσκονται στην Ένωση από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα την επεξεργασία μη εγκατεστημένο στην Ένωση, εάν οι δραστηριότητες επεξεργασίας σχετίζονται με:
 - α) την προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών στα εν λόγω υποκείμενα των δεδομένων στην Ένωση, ανεξαρτήτως εάν απαιτείται πληρωμή από τα υποκείμενα των δεδομένων, ή
 - β) την παρακολούθηση της συμπεριφοράς τους, στον βαθμό που η συμπεριφορά αυτή λαμβάνει χώρα εντός της Ένωσης.
3. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από υπεύθυνο επεξεργασίας μη εγκατεστημένο στην Ένωση, αλλά σε τόπο όπου εφαρμόζεται το δίκαιο κράτους μέλους δυνάμει του δημόσιου διεθνούς δικαίου.[11]

2.4 Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού νοούνται ως:

- 1) **Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα:** κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενο των δεδομένων»): το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου,
- 2) **Επεξεργασία:** κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση

- πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή
- 3) **Συγκατάθεση ή Συναίνεση** του υποκειμένου των δεδομένων: κάθε ένδειξη βουλήσεως, ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει, με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει ότι συμφωνεί, με δήλωση ή με σαφή θετική ενέργεια, να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν,
 - 4) **Περιορισμός της επεξεργασίας:** η επισήμανση αποθηκευμένων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με στόχο τον περιορισμό της επεξεργασίας τους στο μέλλον,
 - 5) **Δημιουργία προφίλ:** οποιαδήποτε μορφή αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συνίσταται στη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την αξιολόγηση ορισμένων προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου, ιδίως για την ανάλυση ή την πρόβλεψη πτυχών που αφορούν την απόδοση στην εργασία, την οικονομική κατάσταση, την υγεία, τις προσωπικές προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, την αξιοπιστία, τη συμπεριφορά, τη θέση ή τις μετακινήσεις του εν λόγω φυσικού προσώπου,
 - 6) **Υπεύθυνος επεξεργασίας:** το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: όταν οι σκοποί και ο τρόπος της επεξεργασίας αυτής καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο κράτους μέλους, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τα ειδικά κριτήρια για τον διορισμό του μπορούν να προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο κράτους μέλους,
 - 7) **Παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα:** η παραβίαση της ασφάλειας που οδηγεί σε τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, μεταβολή, άνευ άδειας κοινολόγηση ή πρόσβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διαβιβάστηκαν, αποθηκεύτηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία,
 - 8) **Εποπτική αρχή:** ανεξάρτητη δημόσια αρχή που συγκροτείται από κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 51,
 - 9) **Υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών:** υπηρεσία κατά την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (19).[12]

3 Ορισμός Συγκατάθεσης

Συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων ορίζεται κάθε ένδειξη βουλήσεως, ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επίγνώσει με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει ότι συμφωνεί, με δήλωση ή σαφή θετική ενέργεια, να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.[13]

Η βασική έννοια της συγκατάθεσης παραμένει παρόμοια με αυτή της οδηγίας 95/46/EC και η συναίνεση είναι ένας από τους νόμιμους λόγους για τους οποίους πρέπει να βασίζεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με το άρθρο 6 του GDPR. Εκτός από τον τροποποιημένο ορισμό του άρθρου 4 παράγραφος 11, το GDPR παρέχει πρόσθετες οδηγίες στο άρθρο 7 και στα αποσπάσματα 32, 33, 42 και 43 σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να ενεργήσει για να συμμορφωθεί με τα κύρια στοιχεία της απαίτησης συγκατάθεσης.

Τέλος, η συμπερίληψη ειδικών διατάξεων και αποσπασμάτων σχετικά με την ανάκληση συγκατάθεσης επιβεβαιώνει ότι η συγκατάθεση πρέπει να είναι μια αναστρέψιμη απόφαση και ότι εξακολουθεί να υπάρχει κάποιος βαθμός ελέγχου από την πλευρά του υποκειμένου των δεδομένων.

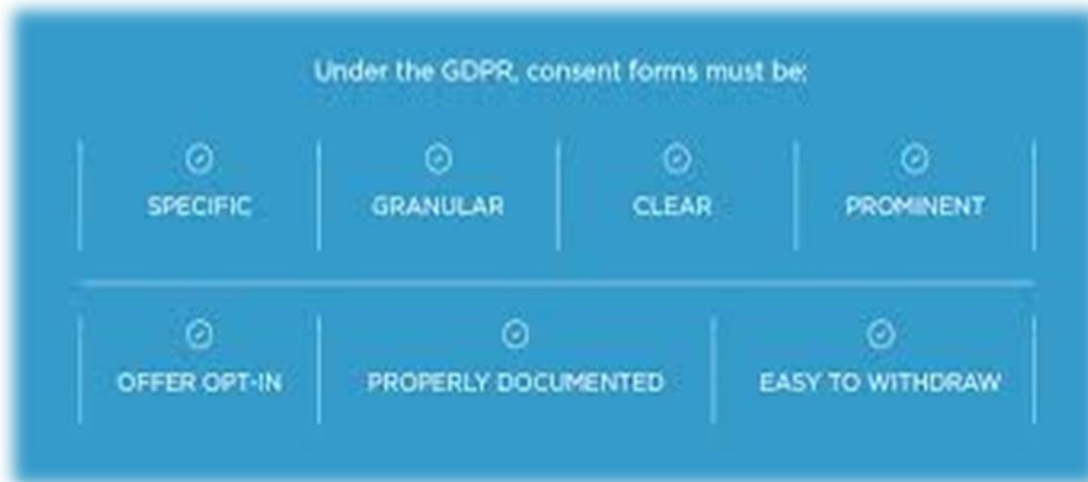
4 Δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων

- Ενημέρωσης (δωρεάν) και διευκόλυνση άσκησης δικαιώματος
- Πληροφόρησης, (στοιχεία ταυτότητας, επικοινωνίας υπεύθυνου επεξεργασίας, υπεύθυνου προστασίας δεδομένων, σκοπούς επεξεργασίας κα.)
- Πρόσβασης
- Διόρθωσης
- Διαγραφής (δικαίωμα στη λήθη)
- Περιορισμού της επεξεργασίας
- Φορητότητας των δεδομένων
- Δικαίωμα εναντίωσης
- Μη αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων (προφίλ)

5 Προϋποθέσεις για συγκατάθεση

- Γραπτή, σαφής, απλή, κατανοητή, εύκολα προσβάσιμη, διακριτή
- Δικαίωμα ανάκλησης (δεν θίγεται η νομιμότητα της επεξεργασίας)
- Να δίδεται ελεύθερα (όχι ως προϋπόθεση εκτέλεσης της σύμβασης)
- Βάρος απόδειξης και ενημέρωσης στον υπεύθυνο επεξεργασίας [14]

5.1 Ελεύθερη

Το στοιχείο "ελεύθερη" συνεπάγεται στην πραγματική επιλογή και έλεγχο για τα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα. Κατά γενικό κανόνα, το GDPR ορίζει ότι εάν το υποκείμενο των δεδομένων δεν έχει πραγματική επιλογή, αισθάνεται υποχρεωμένο να συναινέσει ή θα υποστεί αρνητικές συνέπειες εάν δεν συναινέσει, τότε η συναίνεση δεν θα είναι έγκυρη. Εάν η συγκατάθεση είναι συνδυασμένη ως μη διαπραγματεύσιμο μέρος των όρων και προϋποθέσεων θεωρείται ότι δεν δόθηκε ελεύθερα. Συνεπώς, η συγκατάθεση δεν θα θεωρείται ελεύθερη εάν το υποκείμενο των δεδομένων δεν είναι σε θέση να αρνηθεί ή να αποσύρει τη συγκατάθεσή του χωρίς ζημία. Η έννοια της ανισορροπίας μεταξύ του υπεύθυνου επεξεργασίας και του υποκειμένου των δεδομένων λαμβάνεται επίσης υπόψη από το GDPR.[15]

Το παρακάτω παράδειγμα αφορά το στοιχείο της συγκατάθεσης που δίδεται ελεύθερα:

Παράδειγμα 1:

Μία εφαρμογή κινητών τηλεφώνων για επεξεργασία φωτογραφιών ζητά από τους χρήστες της να ενεργοποιήσουν τον εντοπισμό του GPS για τη χρήση των υπηρεσιών της. Η εφαρμογή ενημερώνει επίσης τους χρήστες ότι θα χρησιμοποιήσει τα δεδομένα που συλλέγονται για λόγους διαφήμισης. Ούτε η γεωγραφική τοποθέτηση ούτε η διαδικτυακή διαφήμιση είναι απαραίτητες για την παροχή της υπηρεσίας επεξεργασίας φωτογραφιών και υπερβαίνουν την παράδοση της βασικής υπηρεσίας που παρέχεται. Δεδομένου ότι οι χρήστες δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν την εφαρμογή χωρίς να συναινέσουν σε αυτούς τους όρους, η συγκατάθεση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχεται ελεύθερα.

5.1.1 Ανισορροπία Εξουσίας

Στο απόσπασμα 43 [16] αναφέρει ξεκάθαρα ότι είναι απίθανο οι δημόσιες αρχές να μπορούν να βασίζονται στη συγκατάθεσή τους για επεξεργασία, όποτε ο υπεύθυνος της επεξεργασίας είναι δημόσια αρχή, υπάρχει συχνά μια σαφής ανισορροπία εξουσίας στη σχέση μεταξύ του υπεύθυνου επεξεργασίας και του υποκειμένου των δεδομένων. Είναι επίσης σαφές στις περισσότερες περιπτώσεις ότι το υποκείμενο των δεδομένων δεν θα έχει ρεαλιστικές εναλλακτικές λύσεις για την αποδοχή της επεξεργασίας (όρων) αυτού του ελεγκτή. Το WP29 θεωρεί ότι υπάρχουν άλλες νόμιμες βάσεις οι οποίες, καταρχήν, είναι πιο κατάλληλες για τη δραστηριότητα των δημόσιων αρχών.[17]

Με την επιφύλαξη αυτών των γενικών εκτιμήσεων, η χρήση της συναίνεσης ως νόμιμης βάσης για την επεξεργασία δεδομένων από τις δημόσιες αρχές δεν εξαιρείται εντελώς από το νομικό πλαίσιο του GDPR. Τα ακόλουθα παραδείγματα δείχνουν ότι η χρήση συγκατάθεσης μπορεί να είναι κατάλληλη υπό ορισμένες συνθήκες.

Παράδειγμα 2:

Ένας τοπικός δήμος σχεδιάζει έργα συντήρησης δρόμων. Δεδομένου ότι τα έργα οδοποιίας ενδέχεται να διαταράξουν την κυκλοφορία για μεγάλο χρονικό διάστημα, ο δήμος προσφέρει στους πολίτες του την ευκαιρία να εγγραφούν σε μια λίστα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για να λαμβάνουν ενημερώσεις σχετικά με την πρόοδο των εργασιών και τις αναμενόμενες καθυστερήσεις. Ο δήμος δηλώνει ξεκάθαρα ότι δεν υπάρχει υποχρέωση συμμετοχής και ζητά τη συγκατάθεση για τη χρήση διευθύνσεων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για αυτόν τον (αποκλειστικό) σκοπό. Οι πολίτες που δεν συναινούν δεν θα χάσουν οποιαδήποτε βασική υπηρεσία του δήμου ή την άσκηση οποιουδήποτε δικαιώματος, ώστε θα είναι σε θέση να δώσουν ή να αρνηθούν τη συγκατάθεσή τους για αυτή τη χρήση των δεδομένων ελεύθερα. Όλες οι πληροφορίες σχετικά με τις οδικές εργασίες θα είναι επίσης διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του δήμου.

Παράδειγμα 3:

Ένα δημόσιο σχολείο ζητά από τους μαθητές τη συγκατάθεσή τους να χρησιμοποιήσουν τις φωτογραφίες τους σε ένα τυπωμένο περιοδικό φοιτητών. Η συγκατάθεση σε αυτές τις περιπτώσεις θα αποτελούσε πραγματική επιλογή, εφόσον οι σπουδαστές δεν θα στερούνται εκπαίδευσης ή υπηρεσιών και θα μπορούσαν να αρνηθούν τη χρήση αυτών των φωτογραφιών χωρίς καμία ζημία.

Μια ανισορροπία δύναμης συμβαίνει επίσης στο πλαίσιο της απασχόλησης. Δεδομένης της εξάρτησης που προκύπτει από τη σχέση εργοδότη / εργαζομένου, είναι απίθανο το υποκείμενο των δεδομένων να μπορεί να αρνηθεί τη συγκατάθεση του εργοδότη του για την επεξεργασία δεδομένων χωρίς να υφίσταται το φόβο ή τον πραγματικό κίνδυνο επιπτώσεων ως αποτέλεσμα μιας άρνησης. Είναι απίθανο ένας εργαζόμενος να είναι σε θέση να ανταποκριθεί ελεύθερα σε μια αίτηση συναίνεσης από τον εργοδότη του για να ενεργοποιήσει, για παράδειγμα, συστήματα παρακολούθησης όπως παρακολούθηση κάμερας σε χώρο εργασίας ή να συμπληρώσει φόρμες αξιολόγησης χωρίς να αισθανθεί πίεση σε συγκατάθεση.[18]

Ως εκ τούτου, το WP29 θεωρεί προβληματικό για τους εργοδότες να επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα των τωρινών ή μελλοντικών υπαλλήλων με βάση τη συγκατάθεσή τους, καθώς είναι απίθανο να δοθούν ελεύθερα. Για την πλειονότητα αυτών των δεδομένων επεξεργασίας στην εργασία, η νόμιμη βάση δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι η συγκατάθεση των εργαζομένων (άρθρο 6 (1α)) λόγω της φύσης της σχέσης μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου.[19]

Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι εργοδότες δεν μπορούν ποτέ να βασίζονται στη συγκατάθεση ως νόμιμη βάση για επεξεργασία. Μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο εργοδότης μπορεί να αποδείξει ότι η συναίνεση παρέχεται πραγματικά ελεύθερα. Λόγω της ανισορροπίας της εξουσίας μεταξύ του εργοδότη και των υπαλλήλων του, οι εργαζόμενοι μπορούν να δώσουν ελεύθερη συγκατάθεση μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν δεν θα έχουν καθόλου αρνητικές συνέπειες, ανεξάρτητα από το αν δίνουν ή όχι τη συγκατάθεσή τους.[20]

Παράδειγμα 4:

Ένα κινηματογραφικό συνεργείο πρόκειται να τραβήξει πλάνα σε ένα συγκεκριμένο τμήμα ενός γραφείου. Ο εργοδότης ζητά από όλους τους υπαλλήλους που κάθονται στην περιοχή για την συγκατάθεσή τους, καθώς ενδέχεται να εμφανίζονται στο παρασκήνιο του βίντεο. Όσοι δεν θέλουν να κινηματογραφηθούν, δεν τιμωρούνται με κανέναν τρόπο, αλλά χρησιμοποιούν γραφεία σε άλλα μέρη του κτιρίου καθ' όλη τη διάρκεια της λήψης.

Οι ανισορροπίες της εξουσίας δεν περιορίζονται μόνο στις δημόσιες αρχές και τους εργοδότες, αλλά μπορούν επίσης να εμφανιστούν σε άλλες καταστάσεις. Όπως επισημαίνεται από το WP29 σε διάφορες γνωμοδοτήσεις, η συγκατάθεση μπορεί να ισχύει μόνο εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι σε θέση να ασκήσει πραγματική επιλογή και δεν υπάρχει κίνδυνος παραπλάνησης, εκφοβισμού, εξαναγκασμού ή σοβαρών αρνητικών συνεπειών (π.χ. σημαντικές πρόσθετες δαπάνες) εάν δεν συναινεί. Η συγκατάθεση δεν θα είναι ελεύθερη σε περιπτώσεις όπου υπάρχει κάποιο στοιχείο καταναγκασμού, πίεσης ή αδυναμίας άσκησης ελεύθερης βούλησης.

5.1.2 Προυποθέσεις

Για να εκτιμηθεί κατά πόσο η συγκατάθεση παρέχεται ελεύθερα, το άρθρο 7 παράγραφος 4 της GDPR παίζει σημαντικό ρόλο.[21]

Το άρθρο 7 παράγραφος 4 του GDPR υποδεικνύει ότι, μεταξύ άλλων, η κατάσταση της "ομαδοποίησης" της συναίνεσης με την αποδοχή όρων ή προϋποθέσεων ή η "δέσμευση" της σύναψης μιας σύμβασης ή μιας υπηρεσίας σε μια αίτηση συγκατάθεσης για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που δεν είναι αναγκαία για την εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης ή υπηρεσίας, θεωρείται εξαιρετικά ανεπιθύμητη. Εάν δοθεί συγκατάθεση σε αυτή την περίπτωση, θεωρείται ότι δεν παρέχεται ελεύθερα (απόσπασμα 43).

Το άρθρο 7 παράγραφος 4 επιδιώκει να διασφαλίσει ότι ο σκοπός της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων δεν είναι συγκαλυμμένος ούτε συνδυασμένος με τη σύναψη σύμβασης υπηρεσίας για την οποία δεν είναι απαραίτητα αυτά τα προσωπικά δεδομένα. Με τον τρόπο αυτό, το GDPR διασφαλίζει ότι η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων για τα οποία ζητείται η συναίνεση δεν μπορεί να γίνει άμεσα ή έμμεσα ως αντιστάθμισμα της σύμβασης. Οι δύο νόμιμες βάσεις για τη νόμιμη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, δηλαδή η συγκατάθεση και η σύμβαση, δεν μπορούν να συγχωνευθούν.

Ο εξαναγκασμός να συμφωνεί με τη χρήση προσωπικών δεδομένων πέραν του αυστηρώς αναγκαίου περιορίζει τις επιλογές του υποκειμένου των δεδομένων και εμποδίζει τη συγκατάθεσή του. Δεδομένου ότι ο νόμος για την προστασία των δεδομένων στοχεύει στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ο έλεγχος των προσωπικών δεδομένων ενός ατόμου είναι ουσιαστικός και υπάρχει ισχυρό τεκμήριο ότι η συγκατάθεση για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που είναι περιττή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως υποχρεωτική ως αντάλλαγμα της δημιουργίας μιας σύμβασης ή την παροχή μιας υπηρεσίας.

Ως εκ τούτου, κάθε φορά που μια αίτηση συναίνεσης συνδέεται με την εκτέλεση μιας σύμβασης από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, ένα υποκείμενο δεδομένων που δεν επιθυμεί να διαθέσει τα προσωπικά του δεδομένα για επεξεργασία υπάρχει ο κίνδυνος άρνησης των υπηρεσιών που ζήτησε από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

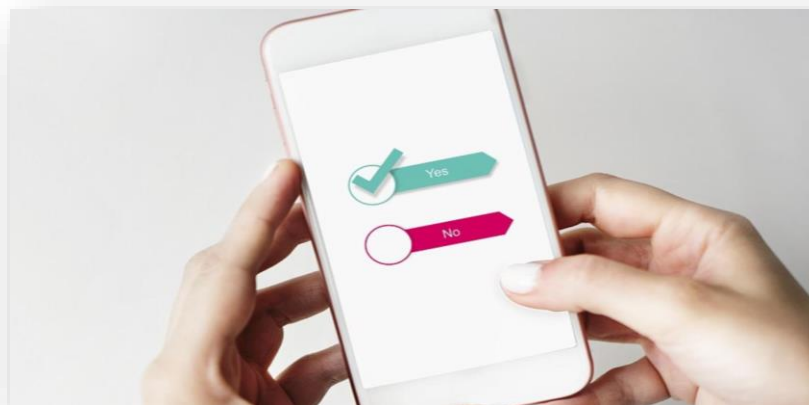

Για να εκτιμηθεί κατά πόσον συμβαίνει μια τέτοια κατάσταση ομαδοποίησης ή δεσμεύσεων, είναι σημαντικό να καθοριστεί ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης ή της υπηρεσίας. Σύμφωνα με τη γνώμοδότηση 06/2014 του WP29, ο όρος "απαραίτητος για την εκτέλεση μιας σύμβασης" πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρά. Η επεξεργασία πρέπει να είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση της σύμβασης με κάθε μεμονωμένο υποκείμενο δεδομένων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την επεξεργασία της διεύθυνσης του υποκειμένου των δεδομένων έτσι ώστε τα αγαθά που αγοράζονται ηλεκτρονικά να μπορούν να παραδοθούν ή να επεξεργαστούν τα στοιχεία της πιστωτικής κάρτας προκειμένου να διευκολυνθεί η πληρωμή. Στο πλαίσιο της απασχόλησης, ο λόγος αυτός μπορεί να επιτρέψει, για παράδειγμα, τη διεκπεραίωση των πληροφοριών μισθοδοσίας και των στοιχείων του τραπεζικού λογαριασμού ώστε να καταβληθούν οι μισθοί.[22] Πρέπει να υπάρχει άμεση και αντικειμενική σχέση μεταξύ της επεξεργασίας των δεδομένων και του σκοπού στην εκτέλεση της σύμβασης.

Εάν ένας υπεύθυνος επεξεργασίας επιδιώκει να επεξεργαστεί προσωπικά δεδομένα που είναι πράγματι απαραίτητα για την εκτέλεση μιας σύμβασης, είναι πιθανό ότι η ορθή νόμιμη βάση είναι το άρθρο 6 παράγραφος 1b (σύμβαση). Στην περίπτωση αυτή, δεν υπάρχει ανάγκη να χρησιμοποιηθεί άλλη νόμιμη βάση, όπως η συγκατάθεση, και το άρθρο 7 παράγραφος 4 δεν ισχύει. Δεδομένου ότι η ανάγκη εκτέλεσης της σύμβασης δεν αποτελεί νομική βάση για την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σημειωθεί για τους ελεγκτές που επεξεργάζονται ειδικές κατηγορίες δεδομένων.[23]

Παράδειγμα 5:

Μια τράπεζα ζητά από τους πελάτες τη συγκατάθεσή τους να χρησιμοποιούν τα στοιχεία πληρωμής τους για σκοπούς μάρκετινγκ. Αυτή η δραστηριότητα επεξεργασίας δεν είναι απαραίτητη για την εκτέλεση της σύμβασης με τον πελάτη και την παράδοση των συνήθων υπηρεσιών τραπεζικού λογαριασμού. Εάν η άρνηση του πελάτη να συγκατατεθεί σε αυτόν τον σκοπό της επεξεργασίας θα οδηγούσε στην άρνηση τραπεζικών υπηρεσιών, στο κλείσιμο του τραπεζικού λογαριασμού ή στην αύξηση κάποιας χρέωσης, η συγκατάθεση δεν μπορεί να δοθεί ελεύθερα ή να ανακληθεί.

Η επιλογή του νομοθέτη να υπογραμμίσει την επιβολή προϋποθέσεων, μεταξύ άλλων, ως τεκμήριο έλλειψης ελευθερίας της συγκατάθεσης, αποδεικνύει ότι η ύπαρξη προϋποθέσεων πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά. Ο όρος «utmost account» στο άρθρο 7 παράγραφος 4 υποδηλώνει ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας όταν μια σύμβαση / υπηρεσία έχει αίτημα συγκατάθεσης για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που συνδέονται με αυτήν.

Δεδομένου ότι η διατύπωση του άρθρου 7 παράγραφος 4 δεν ερμηνεύεται με απόλυτο τρόπο, ενδέχεται να υπάρχει πολύ περιορισμένος χώρος για περιπτώσεις στις οποίες η εν λόγω προϋπόθεση δεν θα καθιστούσε άκυρη τη συγκατάθεση. Ωστόσο, η λέξη "presumed" στο απόσπασμα 43 δείχνει σαφώς ότι τέτοιες περιπτώσεις θα είναι εξαιρετικά σπάνιες.

Εν πάση περιπτώσει, το βάρος της απόδειξης που αναφέρεται στο άρθρο 7 παράγραφος 1 είναι στον υπεύθυνο επεξεργασίας. [24] Ο συγκεκριμένος κανόνας αντικατοπτρίζει τη γενική αρχή της υποχρέωσης λογοδοσίας που εφαρμόζεται σε ολόκληρο το GDPR. Ωστόσο, όταν εφαρμόζεται το άρθρο 7 παράγραφος 4, θα είναι πιο δύσκολο για τον υπεύθυνο επεξεργασίας να αποδείξει ότι η συγκατάθεση δόθηκε ελεύθερα από το υποκείμενο των δεδομένων. [25]

Ο υπεύθυνος της επεξεργασίας θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι η εταιρία του προσφέρει στα υποκείμενα των δεδομένων πραγματική επιλογή εάν μπορούσαν να επιλέξουν μεταξύ μιας υπηρεσίας η οποία περιλαμβάνει τη συγκατάθεση για τη χρήση προσωπικών δεδομένων για πρόσθετους σκοπούς αφενός και μια ισοδύναμη υπηρεσία που δεν συνεπάγεται τη συγκατάθεση στη χρήση δεδομένων για επιπλέον σκοπούς από την άλλη πλευρά. Όσο υπάρχει η δυνατότητα να εκτελεστεί η σύμβαση ή η συμβατική υπηρεσία που παραδίδεται από τον εν λόγω υπεύθυνο επεξεργασίας χωρίς τη συγκατάθεση για την άλλη ή την πρόσθετη χρήση δεδομένων, αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει πλέον υπηρεσία υπό όρους. Ωστόσο, και οι δύο υπηρεσίες πρέπει να είναι πραγματικά ισοδύναμες, χωρίς επιπλέον έξοδα.

Κατά την αξιολόγηση του κατά πόσο η συγκατάθεση παρέχεται ελεύθερα, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η ειδική κατάσταση της σύναψης της συγκατάθεσης σε συμβάσεις ή η παροχή μιας υπηρεσίας όπως περιγράφεται στο άρθρο 7 παράγραφος 4. Σε γενικές γραμμές, οποιοδήποτε στοιχείο ακατάλληλης πίεσης ή επιρροής στο υποκείμενο των δεδομένων (το οποίο μπορεί να εκδηλωθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους) το οποίο το εμποδίζει να ασκήσει την ελεύθερη βούλησή του, καθιστά άκυρη τη συγκατάθεση.

5.1.3 Λεπτομερής

Μια υπηρεσία μπορεί να περιλαμβάνει πολλαπλές εργασίες επεξεργασίας για περισσότερους από έναν σκοπούς. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει να είναι ελεύθερα να επιλέγουν το σκοπό που δέχονται, αντί να υποχρεούνται να συναινούν σε ένα σύνολο σκοπών επεξεργασίας. Σε μια δεδομένη περίπτωση, μπορεί να δικαιολογείται η παροχή αρκετών συγκαταθέσεων για να αρχίσει να προσφέρει μια υπηρεσία, σύμφωνα με το GDPR.

Το απόσπασμα 43 διευκρινίζει ότι η συγκατάθεση θεωρείται ότι δεν δίνεται ελεύθερα εάν η διαδικασία λήψης συναίνεσης δεν επιτρέπει στα υποκείμενα των δεδομένων να δίνουν ξεχωριστή συγκατάθεση για πράξεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων αντίστοιχα (π.χ. μόνο για ορισμένες επεξεργασίες και όχι για άλλες) . Στο απόσπασμα 32 αναφέρεται ότι "η συγκατάθεση πρέπει να καλύπτει όλες τις δραστηριότητες επεξεργασίας που πραγματοποιούνται για τον ίδιο σκοπό ή τους ίδιους σκοπούς. Όταν η επεξεργασία έχει πολλαπλούς σκοπούς, θα πρέπει να δοθεί συναίνεση σε όλους τους ».

Εάν ο ελεγκτής έχει συνδυάσει αρκετούς σκοπούς για επεξεργασία και δεν έχει επιχειρήσει να ζητήσει ξεχωριστή συγκατάθεση για κάθε σκοπό, υπάρχει έλλειψη ελευθερίας. Αυτή η λεπτομέρεια είναι στενά συνδεδεμένη με την ανάγκη συγκατάθεσης για να είναι συγκεκριμένη, όπως αναλύεται στην ενότητα 3.2 πιο κάτω. Όταν η επεξεργασία δεδομένων πραγματοποιείται με σκοπό την επίτευξη πολλών σκοπών, η λύση για τη συμμόρφωση με τους όρους έγκυρης συναίνεσης έγκειται στην σαφήνεια, δηλαδή στον διαχωρισμό αυτών των σκοπών και στη λήψη της συγκατάθεσης για κάθε σκοπό.

Παράδειγμα 6:

Στο πλαίσιο της ίδιας αίτησης συγκατάθεσης, ο ιδιοκτήτης καταστήματος ζητά από τους πελάτες του τη συγκατάθεσή τους να χρησιμοποιήσουν τα δεδομένα τους για σκοπούς μάρκετινγκ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και επίσης να μοιραστούν τα στοιχεία τους με άλλες εταιρείες του ομίλου τους. Η συγκατάθεση αυτή δεν είναι λεπτομερής και σαφής, καθώς δεν υπάρχουν ξεχωριστές συγκαταθέσεις για αυτούς τους δύο ξεχωριστούς σκοπούς, επομένως η συναίνεση δεν θα είναι έγκυρη.

5.1.4 Επιπτώσεις

Ο ελεγκτής πρέπει να αποδείξει ότι είναι δυνατή η άρνηση ή η ανάκληση συγκατάθεσης χωρίς επίπτωση (απόσπασμα 42). Για παράδειγμα, ο ελεγκτής πρέπει να αποδείξει ότι η απόσυρση της συγκατάθεσης δεν συνεπάγεται κανένα κόστος για το υποκείμενο των δεδομένων και συνεπώς δεν υπάρχει σαφές μειονέκτημα για όσους αποσύρουν τη συναίνεση.

Άλλα παραδείγματα ζημίας είναι η παραπλάνηση, ο εκφοβισμός, ο εξαναγκασμός ή οι σημαντικές αρνητικές συνέπειες σε περίπτωση που ένα υποκείμενο των δεδομένων δεν συμφωνεί. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων είχε ελεύθερη ή πραγματική επιλογή σχετικά με το αν θα συναινούσε και ότι ήταν δυνατόν να αποσύρει τη συναίνεση χωρίς επίπτωση.

Εάν ένας ελεγκτής είναι σε θέση να αποδείξει ότι μια υπηρεσία περιλαμβάνει τη δυνατότητα απόσυρσης της συναίνεσης χωρίς αρνητικές συνέπειες, π.χ. χωρίς να υποβαθμιστεί η απόδοση της υπηρεσίας σε βάρος του χρήστη, αυτό μπορεί να χρησιμεύσει για να αποδειχθεί ότι η συναίνεση δόθηκε ελεύθερα.

5.2 Ειδική

Το άρθρο 6 παράγραφος 1α επιβεβαιώνει ότι η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων πρέπει να παρέχεται σε σχέση με "έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους" σκοπούς και ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει μια επιλογή σε σχέση με κάθε μία από αυτές.[26] Η απαίτηση ότι η συγκατάθεση πρέπει να είναι «ειδική» έχει ως στόχο να εξασφαλίσει ένα βαθμό ελέγχου των χρηστών και διαφάνεια για το υποκείμενο των δεδομένων. Η απαίτηση αυτή δεν έχει αλλάξει από το GDPR και εξακολουθεί να συνδέεται στενά με την απαίτηση της «ενημερωμένης» συγκατάθεσης. [27] Συνοψίζοντας, για να συμμορφώνεται με το στοιχείο **«specific»**, ο ελεγκτής πρέπει να εφαρμόζει:

1. Προδιαγραφές για την αντιμετώπιση υπέρβασης της λειτουργίας
 2. Σφαιρικότητα σε αιτήσεις συγκατάθεσης, και
 3. Σαφή διαχωρισμό πληροφοριών που σχετίζονται με τη λήψη συγκατάθεσης για δραστηριότητες επεξεργασίας δεδομένων από πληροφορίες σχετικά με άλλα θέματα.
1. Σύμφωνα με το άρθρο 5 (1b) του GDPR, η λήψη έγκυρης συναίνεσης προηγείται πάντοτε από τον προσδιορισμό ενός συγκεκριμένου, ρητού και νόμιμου σκοπού για την προβλεπόμενη δραστηριότητα επεξεργασίας. [28] Η ανάγκη για ειδική συγκατάθεση σε συνδυασμό με την έννοια του περιορισμού του σκοπού στο άρθρο 5 (1b) λειτουργεί ως εγγύηση κατά της βαθμιαίας διεύρυνσης ή ασάφειας των σκοπών για τους οποίους γίνεται επεξεργασία δεδομένων, αφού το υποκείμενο των δεδομένων έχει συμφωνήσει με την αρχική συλλογή των δεδομένων. Το φαινόμενο αυτό, γνωστό και ως υπέρβαση της λειτουργίας, αποτελεί κίνδυνο για τα υποκείμενα των δεδομένων, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε απρόβλεπτη χρήση προσωπικών δεδομένων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή από τρίτους και σε απώλεια ελέγχου των δεδομένων.

Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας βασίζεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1α, τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει πάντοτε να χορηγούν συγκατάθεση για συγκεκριμένο σκοπό επεξεργασίας. [29] Σύμφωνα με την έννοια του περιορισμού του σκοπού και το άρθρο 5(1b) και το απόσπασμα 32, η συγκατάθεση μπορεί να καλύπτει διαφορετικές πράξεις, εφόσον αυτές εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Είναι αυτονόητο ότι η συγκεκριμένη συγκατάθεση μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν τα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα ενημερώνονται ειδικά για τους σκοπούς της χρήσης δεδομένων που τους αφορούν.

Εάν ένας ελεγκτής επεξεργάζεται δεδομένα βάσει συγκατάθεσης και επιθυμεί να επεξεργαστεί τα δεδομένα για νέο σκοπό, ο ελεγκτής πρέπει να ζητήσει νέα συγκατάθεση από το υποκείμενο των δεδομένων για το νέο σκοπό της επεξεργασίας. Η αρχική συγκατάθεση δεν θα νομιμοποιήσει περαιτέρω ή νέους σκοπούς για επεξεργασία.

Παράδειγμα 7:

Ένα δίκτυο καλωδιακής τηλεόρασης συλλέγει τα προσωπικά δεδομένα των συνδρομητών, με τη συγκατάθεσή τους, για να τους παρουσιάσει προσωπικές προτάσεις για νέες ταινίες που μπορεί να τους ενδιαφέρουν με βάση τις συνήθειες προβολής τους. Μετά από λίγο, το τηλεοπτικό δίκτυο αποφασίζει να επιτρέψει σε τρίτους να στείλουν (ή να προβάλλουν) στοχευμένη διαφήμιση με βάση τις συνήθειες προβολής του συνδρομητή. Δεδομένου αυτού του νέου σκοπού, απαιτείται νέα συγκατάθεση.

2. Οι μηχανισμοί συναίνεσης πρέπει όχι μόνο να είναι αναλυτικοί για να ικανοποιήσουν την απαίτηση της «ελεύθερης», αλλά και να πληρούν το στοιχείο της «ειδικής». Αυτό σημαίνει ότι ένας ελεγκτής που επιδιώκει τη συγκατάθεσή του για διάφορους διαφορετικούς σκοπούς πρέπει να παρέχει ξεχωριστό δικαίωμα συμμετοχής για κάθε σκοπό, ώστε να επιτρέπει στους χρήστες να δίνουν συγκεκριμένη συγκατάθεση για συγκεκριμένους σκοπούς.
3. Τέλος, οι ελεγκτές θα πρέπει να παρέχουν συγκεκριμένες πληροφορίες με κάθε ξεχωριστό αίτημα συγκατάθεσης σχετικά με τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία για κάθε σκοπό, προκειμένου να ενημερώνονται τα υποκείμενα των δεδομένων σχετικά με τον αντίκτυπο των διαφόρων επιλογών που έχουν. Έτσι, τα υποκείμενα δεδομένων μπορούν να δώσουν ειδική συγκατάθεση. Το θέμα αυτό συμπίπτει με την απαίτηση ότι οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να παρέχουν σαφείς πληροφορίες.

5.3 Ενημερωμένη

Το GDPR ενισχύει την απαίτηση ότι η συγκατάθεση πρέπει να ενημερώνεται. Βάσει του άρθρου 5 του GDPR, η απαίτηση για διαφάνεια είναι μία από τις θεμελιώδεις αρχές που συνδέονται στενά με τις αρχές της δικαιοσύνης και της νομιμότητας. Η παροχή πληροφοριών στα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα πριν από τη συναίνεσή τους είναι απαραίτητη προκειμένου να μπορέσουν να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις, να κατανοήσουν τι συμφωνούν και για παράδειγμα να ασκήσουν το δικαίωμά τους να αποσύρουν τη συγκατάθεσή τους. Εάν ο ελεγκτής δεν παρέχει προσβάσιμες πληροφορίες, ο έλεγχος του χρήστη γίνεται ψευδής και η συναίνεση θα είναι μια μη έγκυρη βάση για επεξεργασία.

Η συνέπεια της μη συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις για τη συναίνεση κατόπιν ενημέρωσης είναι ότι η συναίνεση θα είναι άκυρη και ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ενδέχεται να παραβιάζει το άρθρο 6 του GDPR.

5.3.1 Προυποθέσεις ενημέρωσης του περιεχομένου της Συγκατάθεσης

Για να ενημερωθεί η συναίνεση, είναι απαραίτητο να ενημερωθεί το υποκείμενο των δεδομένων σχετικά με ορισμένα στοιχεία που είναι κρίσιμα για την επιλογή. Ως εκ τούτου, το WP29 είναι της γνώμης ότι απαιτούνται τουλάχιστον οι ακόλουθες πληροφορίες για την απόκτηση έγκυρης συναίνεσης:

- (i) η ταυτότητα του ελεγκτή,
- (ii) ο σκοπός καθεμιάς από τις εργασίες επεξεργασίας για τις οποίες ζητείται συγκατάθεση, [30]
- (iii) τι είδους δεδομένα θα συλλεχθούν και θα χρησιμοποιηθούν, [31]
- (iv) την ύπαρξη του δικαιώματος υπαναχώρησης, [32]
- (v) πληροφορίες σχετικά με τη χρήση των δεδομένων για αποφάσεις που βασίζονται αποκλειστικά στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία, συμπεριλαμβανομένης της μορφοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 22 (2), και [33]
- (vi) εάν η συναίνεση αφορά μεταφορές, σχετικά με τους πιθανούς κινδύνους μετάδοσης δεδομένων σε τρίτες χώρες ελλείψει απόφασης επάρκειας και κατάλληλων διασφαλίσεων (άρθρο 49 (1a) [34] .

Όσον αφορά τα σημεία (i) και (iii), το WP29 επισημαίνει ότι σε περίπτωση που η ζητούμενη συγκατάθεση πρέπει να βασίζεται σε πολλαπλούς ελεγκτές ή εάν τα δεδομένα πρόκειται να μεταφερθούν ή να υποστούν επεξεργασία από άλλους ελεγκτές που επιθυμούν να βασίζονται στην αρχική συγκατάθεση, όλοι αυτοί οι οργανισμοί πρέπει να ονομάζονται. Οι επεξεργαστές δεν χρειάζεται να κατονομάζονται ως μέρος των απαιτήσεων συγκατάθεσης, αν και για να συμμορφωθούν με τα άρθρα 13 και 14 του GDPR, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θα πρέπει να παρέχουν έναν πλήρη κατάλογο παραληπτών ή κατηγοριών παραληπτών, συμπεριλαμβανομένων των μεταποιητών. Εν κατακλείδι, το WP29 σημειώνει ότι, ανάλογα με τις περιστάσεις και το πλαίσιο μιας περίπτωσης, ενδέχεται να χρειαστούν περισσότερες πληροφορίες για να μπορέσει το υποκείμενο των δεδομένων να κατανοήσει πραγματικά τις διαδικασίες επεξεργασίας που βρίσκονται στα χέρια του.

5.3.2 Πώς να παρέχονται πληροφορίες

Το GDPR δεν ορίζει τη μορφή ή το σχήμα στο οποίο πρέπει να παρέχονται πληροφορίες προκειμένου να εκπληρωθεί η απαίτηση της συνειδητής συναίνεσης. Αυτό σημαίνει ότι έγκυρες πληροφορίες μπορούν να παρουσιαστούν με διάφορους τρόπους, όπως γραπτές ή προφορικές δηλώσεις ή μηνύματα ήχου ή βίντεο. Ωστόσο, το GDPR θέτει σε εφαρμογή αρκετές απαιτήσεις για τη συγκατάθεση κατόπιν ενημέρωσης, κυρίως στο άρθρο 7 (2) και στο απόσπασμα 32. Αυτό οδηγεί σε υψηλότερο επίπεδο σαφήνειας και προσβασιμότητας πληροφοριών.

Όταν ζητούν συγκατάθεση, οι ελεγκτές θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι χρησιμοποιούν σαφή και απλή γλώσσα σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτό σημαίνει ότι ένα μήνυμα πρέπει να είναι εύκολα κατανοητό για τον μέσο άνθρωπο και όχι μόνο για δικηγόρους. Οι ελεγκτές δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν δυσανάγνωστες πολιτικές απορρήτου ή δηλώσεις γεμάτες νομικές ορολογίες. Η συγκατάθεση πρέπει να είναι σαφής και διακριτή και να παρέχεται με κατανοητή και εύκολα προσιτή μορφή.

Ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να διασφαλίζει ότι η συναίνεση παρέχεται με βάση τις πληροφορίες που επιτρέπουν στα υποκείμενα των δεδομένων να αναγνωρίζουν εύκολα ποιες είναι οι πληροφορίες που επεξεργάζεται και να κατανοεί τι συμφωνούν. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να περιγράφει με σαφήνεια τον σκοπό της επεξεργασίας δεδομένων για τον οποίο ζητείται η συναίνεση.

Άλλες συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με την προσβασιμότητα έχουν παρασχεθεί στις οδηγίες του WP29 σχετικά με τη διαφάνεια. Εάν η συναίνεση πρέπει να δοθεί με ηλεκτρονικά μέσα, η αίτηση πρέπει να είναι σαφής και συνοπτική. Οι λεπτομερείς πληροφορίες μπορούν να είναι ένας κατάλληλος τρόπος για να αντιμετωπιστεί η διπλή υποχρέωση να είναι ακριβείς και πλήρεις αφενός και κατανοητές από την άλλη πλευρά.

Ένας ελεγκτής πρέπει να εκτιμήσει το είδος του κοινού που παρέχει τα προσωπικά δεδομένα. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που στοχευμένο κοινό περιλαμβάνει υποκείμενα δεδομένων, τα οποία είναι ανήλικοι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας αναμένεται να διασφαλίσει ότι οι πληροφορίες είναι κατανοητές για τους ανηλικούς. [35] Αφού προσδιορίσουν το κοινό τους, οι ελεγκτές πρέπει να καθορίσουν ποιες πληροφορίες πρέπει να παρέχουν και, στην συνέχεια πώς θα παρουσιάσουν τις πληροφορίες στα υποκείμενα των δεδομένων.

Το άρθρο 7 παράγραφος 2 αφορά τις γραπτές δηλώσεις συγκατάθεσης που αφορούν και άλλα θέματα. Όταν ζητείται συγκατάθεση στο πλαίσιο σύμβασης (σε χαρτί), η αίτηση συγκατάθεσης πρέπει να διακρίνεται σαφώς από τα άλλα θέματα. Εάν το συμβόλαιο περιλαμβάνει πολλές πτυχές που δεν έχουν σχέση με το ζήτημα της συγκατάθεσης στη χρήση προσωπικών δεδομένων, το ζήτημα της συγκατάθεσης θα πρέπει να αντιμετωπίζεται κατά τρόπο που ξεχωρίζει ξεκάθαρα ή σε ξεχωριστό έγγραφο. Ομοίως, εάν η συναίνεση ζητείται με ηλεκτρονικά μέσα, το αίτημα συγκατάθεσης πρέπει να είναι χωριστό και διακριτό, δεν μπορεί απλώς να είναι μια παράγραφος εντός όρων και προϋποθέσεων, σύμφωνα με το απόσπασμα 32. Για να χωρέσει σε μικρές οθόνες ή καταστάσεις με περιορισμένο χώρο πληροφοριών, ο τρόπος παρουσίασης των πληροφοριών μπορεί να ληφθεί υπόψη, κατά περίπτωση, για να αποφευχθεί η υπερβολική διατάραξη της εμπειρίας των χρηστών ή του σχεδιασμού του προϊόντος.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας που βασίζεται στη συναίνεση του υποκειμένου των δεδομένων πρέπει επίσης να ασχολείται με τους ξεχωριστούς καθήκοντες ενημέρωσης που προβλέπονται στα άρθρα 13 και 14, προκειμένου να συμμορφώνεται με το GDPR. Στην πράξη, η συμμόρφωση με τα καθήκοντα πληροφόρησης και η συμμόρφωση με την απαίτηση της συναίνεσης κατόπιν ενημέρωσης μπορεί να οδηγήσει σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σε πολλές περιπτώσεις. Εντούτοις, αυτό το τμήμα γράφεται με την προϋπόθεση ότι υπάρχει έγκυρη "ενημερωμένη" συγκατάθεση, ακόμη και όταν δεν αναφέρονται όλα τα στοιχεία των άρθρων 13 και / ή 14 στη διαδικασία απόκτησης συγκατάθεσης (τα σημεία αυτά πρέπει βεβαίως να αναφέρονται σε άλλα μέρη, όπως η ειδοποίηση απορρήτου μιας εταιρείας). Το WP29 εξέδωσε ξεχωριστές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την απαίτηση διαφάνειας.

Παράδειγμα 8:

Μια εταιρεία ασχολείται με την επεξεργασία δεδομένων με βάση τη συγκατάθεση. Η εταιρεία χρησιμοποιεί υποδείγμα ενημερωτικών σημειωμάτων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής σε διάφορα επίπεδα που περιλαμβάνει αίτημα συγκατάθεσης. Η εταιρεία αποκαλύπτει όλα τα βασικά στοιχεία του υπευθύνου της επεξεργασίας και τις προβλεπόμενες δραστηριότητες επεξεργασίας δεδομένων. Ωστόσο, η εταιρεία δεν αναφέρει στο ενημερωτικό σημείωμα πώς μπορεί να επικοινωνήσει ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων. Προκειμένου να έχει έγκυρη νόμιμη βάση σύμφωνα με το άρθρο 6, ο εν λόγω υπεύθυνος επεξεργασίας έλαβε έγκυρη «ενημερωμένη» συγκατάθεση, ακόμη και όταν τα στοιχεία επικοινωνίας του υπευθύνου προστασίας δεδομένων δεν κοινοποιήθηκαν στο υποκείμενο των δεδομένων.

5.4 Αδιαμφισβήτητη ένδειξη των επιθυμιών

Το GDPR είναι σαφές ότι η συγκατάθεση απαιτεί δήλωση από το υποκείμενο των δεδομένων ή σαφή καταφατική πράξη, που σημαίνει ότι πρέπει πάντα να δίνεται με ενεργό τρόπο ή δήλωση. Πρέπει να είναι προφανές ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει συναίνεσει στη συγκεκριμένη επεξεργασία.

Το άρθρο 2 της οδηγίας 95/46 / EC περιγράφει τη συγκατάθεση ως "ένδειξη των επιθυμιών, με τις οποίες το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα δηλώνει τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων που τον αφορούν". Το Άρθρο 4(11) του GDPR βασίζεται σε αυτόν τον ορισμό, διευκρινίζοντας ότι η έγκυρη συγκατάθεση απαιτεί σαφή ένδειξη μέσω δήλωσης ή μέσω σαφούς καταφατικής δράσης, σύμφωνα με τις προηγούμενες οδηγίες που εκδόθηκαν από το WP29.

Ως «σαφής καταφατική πράξη» θεωρείται ότι το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει προβεί σε σκόπιμη ενέργεια για να δώσει τη συγκατάθεσή του για τη συγκεκριμένη επεξεργασία. [36] Το απόσπασμα 32 καθορίζει πρόσθετες κατευθυντήριες γραμμές για το θέμα αυτό. Η συγκατάθεση μπορεί να συλλεχθεί μέσω γραπτής ή (καταγεγραμμένης) προφορικής δήλωσης, μεταξύ άλλων με ηλεκτρονικά μέσα.

Ίσως ο πιο κυριολεκτικός τρόπος για να εκπληρωθεί το κριτήριο μιας "γραφτής δήλωσης" είναι να βεβαιωθείτε ότι ένα υποκείμενο των δεδομένων γράφει σε μια επιστολή ή σε ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στον ελεγκτή, εξηγώντας τι ακριβώς συμφωνεί. Ωστόσο, αυτό δεν είναι συχνά ρεαλιστικό. Γραπτές δηλώσεις μπορούν να έρθουν σε πολλά σχήματα και μεγέθη που θα μπορούσαν να είναι συμβατά με το GDPR.

Με την επιφύλαξη του υφιστάμενου (εθνικού) δικαίου των συμβάσεων, η συναίνεση μπορεί να επιτευχθεί μέσω εγγεγραμμένης προφορικής δήλωσης, αν και πρέπει να ληφθούν υπόψη οι πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στο υποκείμενο των δεδομένων πριν από την ένδειξη της συγκατάθεσης. Η χρήση προκαθορισμένων πλαισίων συμμετοχής δεν είναι έγκυρη βάσει του GDPR. Η σιωπή ή η αδράνεια εις βάρος του υποκειμένου των δεδομένων, καθώς και η απλή διεξαγωγή μιας υπηρεσίας, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ενεργός ένδειξη επιλογής.

Παράδειγμα 9:

Κατά την εγκατάσταση λογισμικού, η εφαρμογή ζητά από το υποκείμενο δεδομένων τη συγκατάθεσή του να χρησιμοποιεί επώνυμα αναφορές σφαλμάτων για τη βελτίωση του λογισμικού. Η αίτηση διατύπωσης συγκατάθεσης συνοδεύεται από μια επισυναπτόμενη ανακοίνωση απορρήτου που παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες. Επιλέγοντας ενεργά το προαιρετικό πλαίσιο που δηλώνει "Συμφωνώ", ο χρήστης είναι σε θέση να εκτελέσει έγκυρα μια «σαφή καταφατική πράξη» για να συναινέσει στην επεξεργασία.

Ένας υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει επίσης να προσέχει ότι η συναίνεση δεν μπορεί να επιτευχθεί με τον ίδιο τρόπο όπως η αποδοχή μιας σύμβασης ή η αποδοχή γενικών όρων και προϋποθέσεων μιας υπηρεσίας. Η αποδοχή των γενικών όρων και προϋποθέσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί σαφής θετική ενέργεια για τη συναίνεση για τη χρήση προσωπικών δεδομένων.

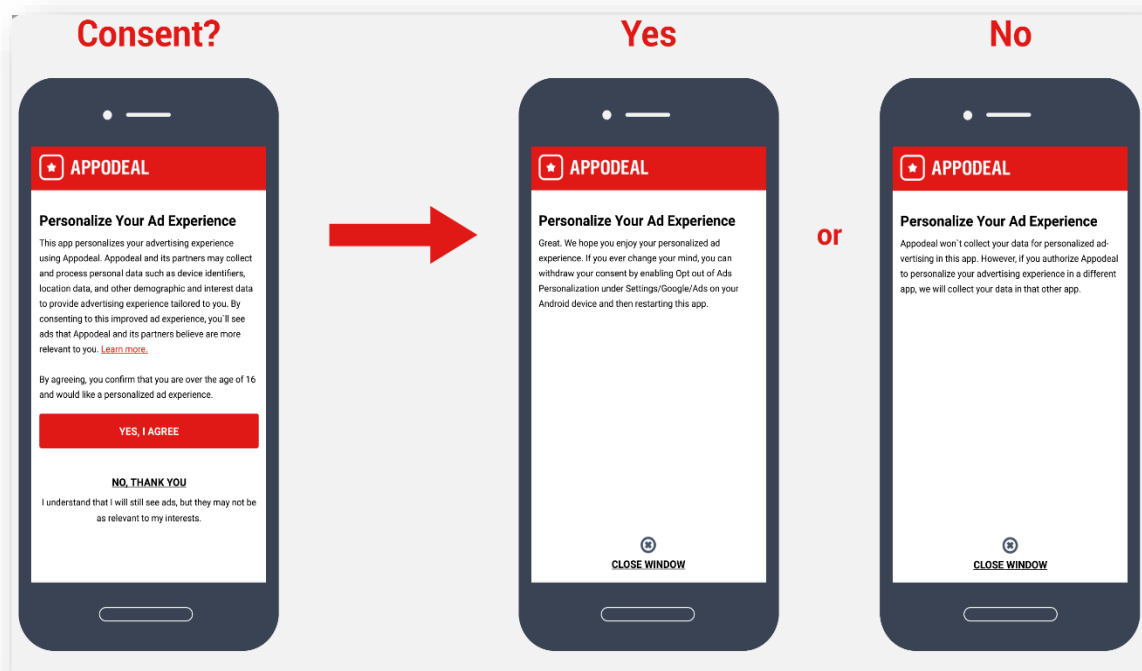
5.4.1 Συγκατάθεση με ηλεκτρονικά μέσα

Όταν πρέπει να δοθεί συγκατάθεση κατόπιν αίτησης με ηλεκτρονικά μέσα, η αίτηση συγκατάθεσης δεν πρέπει να διαταράσσει άσκοπα τη χρήση της υπηρεσίας για την οποία παρέχεται η συναίνεση. [37] Μπορεί να είναι απαραίτητη μια ενεργητική καταφατική κίνηση με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων υποδεικνύει τη συγκατάθεση όταν ένας λιγότερο ενοχλητικός τρόπος θα οδηγούσε σε ασάφεια. Επομένως, ίσως είναι απαραίτητο ένα αίτημα συγκατάθεσης να διακόψει την εμπειρία χρήσης σε κάποιο βαθμό ώστε να καταστήσει αποτελεσματική αυτή την αίτηση.

Εντούτοις, στο πλαίσιο των απαιτήσεων του GDPR, οι ελεγκτές έχουν την ελευθερία να αναπτύξουν μια ροή συγκατάθεσης που ταιριάζει στην κάθε περίπτωση.

Παράδειγμα 10:

Η κύλιση ή η μετακίνηση του χρήστη στους όρους και τις προϋποθέσεις που περιλαμβάνουν δηλώσεις συγκατάθεσης (όπου μια δήλωση που εμφανίζεται στην οθόνη για να ειδοποιήσει το υποκείμενο των δεδομένων ότι η συνέχιση της κύλισης θα συνιστά συγκατάθεση) δεν θα ικανοποιήσει την απαίτηση σαφούς και θετικής δράσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η προειδοποίηση μπορεί να χαθεί όταν ένα υποκείμενο των δεδομένων μετακινείται γρήγορα σε μεγάλα μεγέθη κειμένου και μια τέτοια ενέργεια δεν είναι αρκετά ξεκάθαρη.

Στο ψηφιακό πλαίσιο, πολλές υπηρεσίες χρειάζονται προσωπικά δεδομένα για να λειτουργήσουν, επομένως τα υποκείμενα δεδομένων λαμβάνουν πολλαπλές αιτήσεις συγκατάθεσης που χρειάζονται απαντήσεις μέσω κλικ κάθε μέρα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κάποιο βαθμό κόπωσης: όταν αντιμετωπίζεται πάρα πολλές φορές, το πραγματικό προειδοποιητικό αποτέλεσμα των μηχανισμών συγκατάθεσης μειώνεται.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια κατάσταση όπου οι ερωτήσεις συγκατάθεσης δεν διαβάζονται πλέον. Αυτός είναι ένας ιδιαίτερος κίνδυνος για τα υποκείμενα των δεδομένων, καθώς συνήθως ζητείται η συναίνεση για πράξεις που είναι καταρχήν παράνομες χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Το GDPR θέτει στους ελεγκτές την υποχρέωση να αναπτύξουν τρόπους αντιμετώπισης αυτού του ζητήματος.

Ένα συχνά αναφερόμενο παράδειγμα για να γίνει αυτό στο διαδικτυακό πλαίσιο είναι η λήψη συγκατάθεσης των χρηστών του Διαδικτύου μέσω των ρυθμίσεων του προγράμματος περιήγησης. Οι ρυθμίσεις αυτές θα πρέπει να αναπτυχθούν σύμφωνα με τους όρους έγκυρης συναίνεσης στο GDPR, όπως για παράδειγμα ότι η συγκατάθεση θα είναι λεπτομερής για καθέναν από τους προβλεπόμενους σκοπούς και ότι οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται πρέπει να ονομάζουν τους ελεγκτές.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται συγκατάθεση προτού ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρχίσει να επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα για τα οποία απαιτείται συναίνεση. Το WP29 έχει επανειλημμένα διαπιστώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις ότι πρέπει να δοθεί συναίνεση πριν από τη δραστηριότητα επεξεργασίας. Μολονότι το GDPR δεν προβλέπει κυριολεκτικά στο άρθρο 4 (11) ότι πρέπει να δοθεί συναίνεση πριν από τη δραστηριότητα επεξεργασίας, αυτό είναι προφανές. Ο τίτλος του άρθρου 6(1) και η διατύπωση "has given" στο άρθρο 6(1α) υποστηρίζουν την ερμηνεία αυτή. Από το άρθρο 6 και το παράρτημα 40 προκύπτει λογικά ότι πρέπει να υπάρχει έγκυρη νόμιμη βάση πριν από την έναρξη της επεξεργασίας δεδομένων. Ως εκ τούτου, πρέπει να δοθεί συναίνεση πριν από τη δραστηριότητα επεξεργασίας. Κατ'αρχήν, μπορεί να αρκεί να ζητηθεί μία φορά η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Εντούτοις, οι ελεγκτές πρέπει να λάβουν νέα και ειδική συγκατάθεση, εάν σκοπεύουν για αλλαγή της επεξεργασίας δεδομένων μετά τη λήψη της συγκατάθεσης ή εάν προβλέπεται πρόσθετος σκοπός

6 Λήψη ρητής συναίνεσης

Απαιτείται ρητή συγκατάθεση σε ορισμένες περιπτώσεις όπου προκύπτουν σοβαροί κίνδυνοι προστασίας δεδομένων, επομένως, όπου κρίνεται σκόπιμο είναι απαραίτητο ένας υψηλού επιπέδου ατομικός έλεγχος προσωπικών δεδομένων. Σύμφωνα με το GDPR, η ρητή συγκατάθεση διαδραματίζει ρόλο στο άρθρο 9 σχετικά με την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων, τις διατάξεις σχετικά με τη διαβίβαση δεδομένων σε τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, ελλείψει επαρκών διασφαλίσεων στο άρθρο 49[38] και στο άρθρο 22 για αυτοματοποιημένη ατομική απόφαση, συμπεριλαμβανομένου του προφίλ.

Το GDPR ορίζει ότι μια «σαφής καταφατική πράξη» η οποία αποτελεί προϋπόθεση για «τακτική» συγκατάθεση. Δεδομένου ότι η απαίτηση «τακτικής» συγκατάθεσης στην GDPR έχει ήδη αυξηθεί σε υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την απαίτηση συγκατάθεσης της οδηγίας 95/46/EC, πρέπει να διευκρινιστεί ποιες πρόσθετες προσπάθειες πρέπει να αναλάβει ο υπεύθυνος επεξεργασίας για να λάβει τη ρητή συγκατάθεση του υποκείμενο δεδομένων σύμφωνα με το GDPR.

Ο όρος ρητή αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται η συναίνεση από το υποκείμενο των δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να δώσει ρητή δήλωση συγκατάθεσης. Ένας προφανής τρόπος για να βεβαιωθείτε ότι η συναίνεση είναι σαφής θα ήταν να επιβεβαιώσετε ρητά τη συγκατάθεσή σας σε γραπτή δήλωση. Όπου χρειάζεται, ο ελεγκτής θα μπορούσε να βεβαιωθεί με τη υπογραφή της γραπτής δήλωσης από το υποκείμενο των δεδομένων, προκειμένου να αρθούν όλες οι πιθανές αμφιβολίες και ενδεχόμενη έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων στο μέλλον.

Ωστόσο, μια τέτοια υπογεγραμμένη δήλωση δεν είναι ο μόνος τρόπος να αποκτηθεί ρητή συγκατάθεση και δεν μπορεί να ειπωθεί ότι το GDPR προβλέπει γραπτές και υπογεγραμμένες δηλώσεις σε όλες τις περιστάσεις που απαιτούν έγκυρη ρητή συγκατάθεση. Για παράδειγμα, σε ψηφιακό ή σε ηλεκτρονικό περιβάλλον, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να είναι σε θέση να εκδώσει την απαιτούμενη δήλωση συμπληρώνοντας ένα ηλεκτρονικό έντυπο, αποστέλλοντας ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ανεβάζοντας ένα σαρωμένο έγγραφο που φέρει την υπογραφή του υποκειμένου των δεδομένων ή χρησιμοποιώντας ψηφιακή υπογραφή. Θεωρητικά, η χρήση προφορικών δηλώσεων μπορεί επίσης να είναι επαρκώς ρητή για να αποκτήσει έγκυρη ρητή συγκατάθεση, ωστόσο, μπορεί να είναι δύσκολο να αποδειχθεί για τον υπεύθυνο επεξεργασίας ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις για έγκυρη ρητή συναίνεση κατά την καταγραφή της δήλωσης.

Παράδειγμα 11:

Μια κλινική για αισθητική χειρουργική ζητά ρητή συγκατάθεση από έναν ασθενή για τη μεταφορά του ιατρικού του μητρώου σε έναν ειδικό του οποίου η δεύτερη γνώμη ζητήθηκε σχετικά με την κατάσταση του. Το ιατρικό αρχείο είναι ένα ψηφιακό αρχείο. Λόγω της ειδικής φύσης των σχετικών πληροφοριών, η κλινική ζητά την ηλεκτρονική υπογραφή του υποκειμένου των δεδομένων να λάβει έγκυρη ρητή συγκατάθεση και να είναι σε θέση να αποδείξει ότι έχει ληφθεί ρητή συναίνεση.

Η επαλήθευση της συγκατάθεσης σε δύο στάδια μπορεί επίσης να είναι ένας τρόπος για να βεβαιωθείτε ότι η ρητή συναίνεση είναι έγκυρη. Για παράδειγμα, ένα υποκείμενο δεδομένων λαμβάνει ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που τον ενημερώνει για την πρόθεση του ελεγκτή να επεξεργαστεί ένα αρχείο που περιέχει ιατρικά δεδομένα. Ο ελεγκτής εξηγεί στο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ότι ζητά τη συγκατάθεσή του για τη χρήση συγκεκριμένου συνόλου πληροφοριών για συγκεκριμένο σκοπό. Εάν τα υποκείμενα των δεδομένων συμφωνούν με τη χρήση αυτών των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ζητά από αυτόν να λάβει απάντηση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που να περιέχει τη δήλωση «Συμφωνώ». Μετά την αποστολή της απάντησης, το υποκείμενο δεδομένων λαμβάνει έναν σύνδεσμο επαλήθευσης στον οποίο πρέπει να γίνει κλικ ή ένα μήνυμα SMS με κωδικό επαλήθευσης, για να επιβεβαιώσει τη συμφωνία.

Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η ρητή συναίνεση δεν είναι ο μόνος τρόπος για να νομιμοποιηθεί η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων, ορισμένες μεταφορές δεδομένων κ.λπ. Η ρητή συγκατάθεση μπορεί να μην είναι κατάλληλη σε μια συγκεκριμένη κατάσταση και το GDPR απαριθμεί αρκετές άλλες δυνατότητες για να βεβαιωθεί ότι αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να γίνουν με νόμιμο τρόπο. Για παράδειγμα, το άρθρο 9 παράγραφος 2 απαριθμεί εννέα άλλους νομικούς λόγους για την άρση της απαγόρευσης επεξεργασίας ειδικών κατηγοριών δεδομένων.

7 Πρόσθετοι όροι για τη λήψη έγκυρης συναίνεσης

Το GDPR περιλαμβάνει απαιτήσεις για τους ελεγκτές έτσι ώστε να λάβουν πρόσθετες ρυθμίσεις για να εξασφαλίσουν ότι αποκτούν, διατηρούν και είναι σε θέση να αποδείξουν έγκυρη συναίνεση. Το άρθρο 7 του GDPR ορίζει τους εν λόγω πρόσθετους όρους έγκυρης συναίνεσης, με ειδικές διατάξεις σχετικά με την τήρηση αρχείων συγκατάθεσης και το δικαίωμα εύκολης ανάκλησης της συναίνεσης. Το άρθρο 7 εφαρμόζεται επίσης στη συγκατάθεση που αναφέρεται σε άλλα άρθρα του GDPR, π.χ. Άρθρα 8 και 9.

7.1 Δήλωση συγκατάθεσης

Στο άρθρο 7(1), το GDPR περιγράφει με σαφήνεια τη ρητή υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να αποδεικνύει τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Το βάρος της απόδειξης θα βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας σύμφωνα με το άρθρο 7 (1).

Το απόσπασμα 42 ορίζει ότι: "Όταν η επεξεργασία βασίζεται στη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του για τη διαδικασία επεξεργασίας".

Οι ελεγκτές είναι ελεύθεροι να αναπτύξουν μεθόδους για να συμμορφωθούν με τη διάταξη αυτή κατά τρόπο που να ταιριάζει στις καθημερινές τους λειτουργίες. Ταυτόχρονα, το καθήκον να αποδείξουν ότι η έγκυρη συναίνεση έχει αποκτηθεί από έναν υπεύθυνο επεξεργασίας, δεν θα πρέπει από μόνο του να οδηγήσει σε υπερβολικές ποσότητες πρόσθετης επεξεργασίας δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι οι ελεγκτές θα πρέπει να έχουν αρκετά δεδομένα για να δείξουν μια σύνδεση με την επεξεργασία (για να δείξουν τη συναίνεση που αποκτήθηκε) αλλά δεν πρέπει να συλλέγουν περισσότερες πληροφορίες από ό, τι είναι απαραίτητο.

Εναπόκειται στον ελεγκτή να αποδείξει ότι έχει ληφθεί έγκυρη συναίνεση από το υποκείμενο των δεδομένων. Το GDPR δεν ορίζει ακριβώς πώς πρέπει να γίνει αυτό. Ωστόσο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων σε συγκεκριμένη περίπτωση έχει συναινέσει. Όσο διαρκεί μια δραστηριότητα επεξεργασίας δεδομένων, υπάρχει υποχρέωση απόδειξης της συναίνεσης. Μετά τη λήξη της δραστηριότητας επεξεργασίας, η απόδειξη της συγκατάθεσης δεν πρέπει πλέον να είναι πλέον απαραίτητη για την τήρηση νομικής υποχρέωσης ή για τη σύσταση, άσκηση ή υπεράσπιση νομικών αξιώσεων, σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφοι 3β και 3ε.

Για παράδειγμα, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας μπορεί να τηρεί αρχείο των ληφθέντων δηλώσεων συγκατάθεσης, ώστε να μπορεί να αποδείξει πώς αποκτήθηκε η συναίνεση, τη στιγμή που αποκτήθηκε η συναίνεση και ότι οι πληροφορίες που παρέχονται στο υποκείμενο των δεδομένων στη συγκεκριμένη στιγμή είναι αποδεδειγμένες. Ο ελεγκτής πρέπει επίσης να είναι σε θέση να αποδείξει ότι το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ενημερώθηκε και η ροή εργασίας του υπεύθυνου της επεξεργασίας πληροί όλα τα σχετικά κριτήρια για έγκυρη συγκατάθεση. Το σκεπτικό πίσω από αυτή την υποχρέωση στο GDPR είναι ότι οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να είναι υπόλογοι όσον αφορά τη λήψη έγκυρης συναίνεσης από τα υποκείμενα των δεδομένων και τους μηχανισμούς συγκατάθεσης τους που έχουν θεσπίσει.

Για παράδειγμα, σε ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον, ο ελεγκτής θα μπορούσε να διατηρεί πληροφορίες σχετικά με την περίοδο στην οποία συλήχθηκε η συναίνεση μαζί με έγγραφο της ροής εργασιών της συγκατάθεσης κατά τη στιγμή της διαδικασίας και ένα αντίγραφο των πληροφοριών που υποβλήθηκαν στο υποκείμενο των δεδομένων εκείνη την ώρα.

Παράδειγμα 12:

Ένα νοσοκομείο δημιουργεί ένα πρόγραμμα επιστημονικής έρευνας, το οποίο ονομάζεται έργο Χ, για το οποίο είναι απαραίτητα τα αρχεία οδοντιατρικής πραγματικών ασθενών. Οι συμμετέχοντες προσλαμβάνονται μέσω τηλεφωνικών κλήσεων σε ασθενείς που συμφώνησαν οικειοθελώς να είναι σε κατάλογο υποψηφίων που μπορούν να προσεγγιστούν για το σκοπό αυτό. Ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ζητά ρητή συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων για τη χρήση του οδοντιατρικού τους μητρώου. Η συγκατάθεση επιτυγχάνεται κατά τη διάρκεια τηλεφωνικής κλήσης με καταγραφή προφορικής δήλωσης του υποκειμένου των δεδομένων στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων επιβεβαιώνει ότι συμφωνεί με τη χρήση των δεδομένων του για τους σκοπούς του έργου Χ.

Δεν υπάρχει συγκεκριμένο χρονικό όριο στο GDPR για το χρονικό διάστημα που θα διαρκέσει η συναίνεση. Ο χρόνος διάρκειας της συγκατάθεσης θα εξαρτηθεί από το πλαίσιο, το πεδίο της αρχικής συγκατάθεσης και τις προσδοκίες του υποκειμένου των δεδομένων. Εάν οι εργασίες επεξεργασίας αλλάξουν ή εξελίσσονται σημαντικά, τότε η αρχική συγκατάθεση δεν ισχύει πλέον. Εάν συμβαίνει αυτό, πρέπει να αποκτηθεί νέα συγκατάθεση. Το WP29 συνιστά ως βέλτιστη πρακτική ότι η συγκατάθεση πρέπει να ανανεώνεται σε κατάλληλα χρονικά διαστήματα. Η παροχή όλων των πληροφοριών και πάλι βοηθά να διασφαλιστεί ότι το υποκείμενο των δεδομένων παραμένει καλά ενημερωμένο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα δεδομένα τους και τον τρόπο άσκησης των δικαιωμάτων τους

7.2 Ανάκληση συγκατάθεσης

Η απόσυρση της συγκατάθεσης έχει εξέχουσα θέση στο GDPR. Οι διατάξεις και οι αιτιολογικές σκέψεις σχετικά με την ανάκληση της συναίνεσης στο GDPR μπορούν να θεωρηθούν ως κωδικοποίηση της υφιστάμενης ερμηνείας του θέματος στις γνωμοδοτήσεις του WP29. [39]

Το άρθρο 7(3) του GDPR ορίζει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να διασφαλίζει ότι η συγκατάθεση μπορεί να αποσυρθεί από το υποκείμενο των δεδομένων τόσο εύκολα όσο και με τη συγκατάθεση και ανά πάσα στιγμή. Το GDPR δεν λέει ότι η παραχώρηση και η ανάκληση της συναίνεσης πρέπει πάντα να γίνεται με την ίδια ενέργεια.

Ωστόσο, όταν η συναίνεση λαμβάνεται μέσω ηλεκτρονικών μέσων μόνο με ένα κλικ με το ποντίκι ή με το πάτημα πλήκτρων, τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει, στην πράξη, να μπορούν να αποσύρουν τη συναίνεση εξίσου εύκολα. Όταν η συναίνεση επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης μιας διεπαφής χρήστη συγκεκριμένης υπηρεσίας (για παράδειγμα, μέσω ενός ιστότοπου, μιας εφαρμογής, ενός λογαριασμού σύνδεσης, της διεπαφής μιας συσκευής IoT ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου), δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένα υποκείμενο δεδομένων πρέπει να είναι σε θέση να αποσύρει τη συναίνεση μέσω της ίδιας ηλεκτρονικής διεπαφής, καθώς η μετάβαση σε άλλη διεπαφή για τον μόνο λόγο της ανάκλησης της συναίνεσης θα απαιτούσε υπερβολική προσπάθεια. Επιπλέον, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να είναι σε θέση να αποσύρει τη συγκατάθεσή του χωρίς επιπτώσεις. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να επιτρέπει την ανάκληση της συγκατάθεσης δωρεάν ή χωρίς να μειώνει τα επίπεδα υπηρεσιών.

Παράδειγμα 12:

Ένα μουσικό φεστιβάλ πωλεί εισιτήρια μέσω ενός διαδικτυακού πρακτορείου εισιτηρίων. Με κάθε πώληση εισιτηρίου μέσω διαδικτύου, απαιτείται η συναίνεση προκειμένου να χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία επικοινωνίας για σκοπούς μάρκετινγκ. Για να δηλώσουν τη συναίνεση για το σκοπό αυτό, οι πελάτες μπορούν να επιλέξουν είτε όχι είτε ναι. Ο ελεγκτής ενημερώνει τους πελάτες ότι έχουν τη δυνατότητα να αποσύρουν τη συγκατάθεσή τους. Για να γίνει αυτό, θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν με ένα τηλεφωνικό κέντρο στις εργάσιμες ημέρες μεταξύ 8 π.μ. και 5 μ.μ., χωρίς χρέωση. Ο ελεγκτής σε αυτό το παράδειγμα δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 7 (3) του GDPR. Η απόσυρση της συγκατάθεσης σε αυτή την περίπτωση απαιτεί τηλεφωνική κλήση κατά τις εργάσιμες ώρες, αυτό είναι πιο πολύπλοκο από την χρήση ενός κλικ για να δοθεί συναίνεση μέσω του online πωλητή εισιτηρίων, ο οποίος είναι ανοιχτός όλο το 24ωρο.

Η απαίτηση εύκολης απόσυρσης περιγράφεται ως απαραίτητη πτυχή έγκυρης συναίνεσης στο GDPR. Εάν το δικαίωμα απόσυρσης δεν πληροί τις απαιτήσεις GDPR, τότε ο μηχανισμός συγκατάθεσης του υπεύθυνου επεξεργασίας δεν συμμορφώνεται με το GDPR. Όπως αναφέρεται παραπάνω υπό την προϋπόθεση της συναίνεσης κατόπιν ενημέρωσης, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να ενημερώσει το υποκείμενο των δεδομένων σχετικά με το δικαίωμα ανάκλησης της συναίνεσης πριν από την πραγματική χορήγηση της συγκατάθεσης, σύμφωνα με το άρθρο 7 (3) του GDPR. Επιπλέον, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται, στο πλαίσιο της υποχρέωσης διαφάνειας, να ενημερώνει τα υποκείμενα των δεδομένων σχετικά με τον τρόπο άσκησης των δικαιωμάτων τους.

Κατά γενικό κανόνα, σε περίπτωση ανάκλησης της συγκατάθεσης, όλες οι διαδικασίες επεξεργασίας δεδομένων που βασίζονται σε συγκατάθεση και πραγματοποιήθηκαν πριν από την ανάκληση της συγκατάθεσης - και σύμφωνα με το GDPR - παραμένουν νόμιμες, ωστόσο, ο ελεγκτής πρέπει να διακόψει τις σχετικές ενέργειες επεξεργασίας. Εάν δεν υπάρχει άλλη νόμιμη βάση που να δικαιολογεί την επεξεργασία (π.χ. περαιτέρω αποθήκευση) των δεδομένων, πρέπει να διαγραφούν ή να διαγραφούν από τον ελεγκτή. [40]

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως σε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές, είναι πολύ σημαντικό οι ελεγκτές να αξιολογήσουν τους σκοπούς για τους οποίους τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία και τους νόμιμους λόγους βάσει των οποίων βασίζονται πριν από τη συλλογή των δεδομένων. Συχνά οι εταιρείες χρειάζονται προσωπικά δεδομένα για διάφορους σκοπούς και η επεξεργασία βασίζεται σε περισσότερες από μία νόμιμες βάσεις, π.χ. τα δεδομένα πελατών μπορούν να βασίζονται σε σύμβαση και συγκατάθεση.

Ως εκ τούτου, στην απόσυρση της συγκατάθεσης δεν σημαίνει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να διαγράψει τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία για ένα σκοπό που βασίζεται στην εκτέλεση της σύμβασης με το υποκείμενο των δεδομένων. Συνεπώς, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θα πρέπει να είναι σαφείς από την αρχή σχετικά με το σκοπό που ισχύει για κάθε στοιχείο δεδομένων και σε ποια νόμιμη βάση στηρίζονται.

Πέραν της υποχρέωσης του ελεγκτή να διαγράψει τα δεδομένα που υποβλήθηκαν σε επεξεργασία κατόπιν συναίνεσης μόλις αποσυρθεί η συναίνεση, ένα ανεξάρτητο υποκείμενο δεδομένων έχει την ευκαιρία να ζητήσει τη διαγραφή άλλων δεδομένων που τον αφορούν, τα οποία εξακολουθούν να διαμένουν με τον ελεγκτή, π.χ. βάσει του άρθρου 6(1b). Για το σκοπό αυτό, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να ασκήσει το δικαίωμά του για τη διαγραφή των δεδομένων, όπως ορίζεται στο άρθρο 17(1b) και το απόσπασμα 65. Το WP29 συνιστά στους ελεγκτές να εκτιμήσουν κατά πόσον είναι σκόπιμη η συνεχής επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων που αφορούν το αίτημα διαγραφής από το υποκείμενο των δεδομένων.

Σε περίπτωση που το υποκείμενο των δεδομένων αποσύρει τη συγκατάθεσή του και ο υπεύθυνος της επεξεργασίας επιθυμεί να συνεχίσει να επεξεργάζεται τα προσωπικά δεδομένα σε άλλη νόμιμη βάση, δεν μπορούν να παραβλέψουν σιωπηρά τη συναίνεση (η οποία αποσύρεται) σε αυτή τη νόμιμη βάση. Επιπλέον, κάθε αλλαγή στη νόμιμη βάση επεξεργασίας πρέπει να κοινοποιείται στο υποκείμενο των δεδομένων σύμφωνα με τις απαιτήσεις πληροφοριών των άρθρων 13 και 14 και με τη γενική αρχή της διαφάνειας.

8 Αλληλεπίδραση μεταξύ συγκατάθεσης και άλλων νόμιμων βάσεων στο άρθρο 6 του GDPR

Το άρθρο 6 καθορίζει τους όρους για μια νόμιμη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και περιγράφει έξι νόμιμες βάσεις στις οποίες μπορεί να στηριχθεί ένας ελεγκτής. Η εφαρμογή μιας από τις έξι αυτές βάσεις πρέπει να πραγματοποιείται πριν από την επεξεργασία και σε σχέση με συγκεκριμένο σκοπό. Κατά γενικό κανόνα, μια δραστηριότητα επεξεργασίας για έναν συγκεκριμένο σκοπό δεν μπορεί να βασίζεται σε πολλές νόμιμες βάσεις. Παρόλα αυτά, είναι δυνατόν να βασιστούμε σε περισσότερες από μία νόμιμες βάσεις για να νομιμοποιήσουμε την επεξεργασία εάν τα δεδομένα χρησιμοποιούνται για διάφορους σκοπούς, καθώς κάθε σκοπός πρέπει να συνδέεται με νόμιμη βάση. Ωστόσο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να έχει εντοπίσει εκ των προτέρων τους σκοπούς αυτούς και τις κατάλληλες νόμιμες βάσεις τους. Η νόμιμη βάση δεν μπορεί να τροποποιηθεί κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας. Ως εκ τούτου, ο ελεγκτής δεν μπορεί να ανταλλάξει μεταξύ νόμιμων βάσεων.

Για παράδειγμα, δεν επιτρέπεται η αναδρομική χρήση της βάσης νόμιμου συμφέροντος για να δικαιολογηθεί η επεξεργασία, όταν έχουν προκύψει προβλήματα με την εγκυρότητα της συναίνεσης. Συνεπώς, στο πλαίσιο του GDPR, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας που ζητούν τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων για τη χρήση προσωπικών δεδομένων δεν μπορούν καταρχήν να βασίζονται στις άλλες νόμιμες βάσεις του άρθρου 6 ως δεύτερη λύση, είτε όταν δεν μπορούν να αποδείξουν ότι η συγκατάθεση έχει δοθεί από ένα υποκείμενο των δεδομένων ή εάν η έγκυρη συγκατάθεση αποσύρεται στη συνέχεια. Λόγω της απαίτησης γνωστοποίησης της νόμιμης βάσης την οποία επικαλείται ο υπεύθυνος επεξεργασίας κατά τη στιγμή της συλλογής των προσωπικών δεδομένων, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να έχουν αποφασίσει εκ των προτέρων τη συλλογή ποια είναι η ισχύουσα νόμιμη βάση.

9 Ειδικοί τομείς ανησυχίας στο GDPR

9.1 Παιδιά (Άρθρο 8)

Σε σύγκριση με την ισχύουσα οδηγία, το GDPR δημιουργεί ένα πρόσθετο επίπεδο προστασίας, το οποίο αφορά τα προσωπικά δεδομένα ευάλωτων φυσικών προσώπων, ιδίως παιδιών. Το άρθρο 8 εισάγει επιπρόσθετες υποχρεώσεις για τη διασφάλιση αυξημένου επιπέδου προστασίας των δεδομένων των παιδιών. Οι λόγοι για την ενισχυμένη προστασία καθορίζονται στο απόσπασμα 38: «[...] ενδέχεται να μην γνωρίζουν τους σχετικούς κινδύνους, τις συνέπειες και διασφαλίσεις που τους αφορούν αλλά και τα δικαιώματά τους σε σχέση με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ...» Το απόσπασμα 38 δηλώνει επίσης ότι «Τέτοιου είδους ειδική προστασία πρέπει να ισχύει ιδίως για τη χρήση προσωπικών δεδομένων των παιδιών με σκοπό την χρήση μαρκετινγκ ή τη δημιουργία προφίλ προσωπικότητας ή χρηστών και τη συλλογή προσωπικών δεδομένων σχετικά με τα παιδιά όταν χρησιμοποιούν υπηρεσίες που προσφέρονται απευθείας σε ένα παιδί . » Οι λέξεις « ειδικότερα» υποδεικνύουν ότι η ειδική προστασία δεν περιορίζεται στο μάρκετινγκ ή διαμόρφωση προφίλ, αλλά περιλαμβάνει την ευρύτερη « συλλογή προσωπικών δεδομένων σχετικά με τα παιδιά ».

Το άρθρο 8(1) ορίζει ότι, όταν ισχύει η συναίνεση, όσον αφορά την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνικής πληροφόρησης απευθείας σε παιδί, η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων ενός παιδιού είναι νόμιμη όταν το παιδί είναι τουλάχιστον 16 ετών. Όταν το παιδί είναι κάτω των 16 ετών, η επεξεργασία αυτή είναι νόμιμη μόνον εάν και εγκρίνεται από τον κάτοχο γονικής μέριμνας σχετικά με το παιδί. [41] Όσον αφορά το όριο ηλικίας έγκυρης συναίνεσης, το GDPR παρέχει ευελιξία. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν με νόμο χαμηλότερη ηλικία, αλλά αυτή η ηλικία δεν μπορεί να είναι κάτω των 13 ετών.

Όπως αναφέρεται στην ενότητα της ενημερωμένης συγκατάθεσης, οι πληροφορίες πρέπει να είναι κατανοητές από το κοινό που απευθύνεται από τον ελεγκτή, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στη θέση των παιδιών. Προκειμένου να αποκτήσει «ενημερωμένη συγκατάθεση» από ένα παιδί, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να εξηγήσει σε γλώσσα σαφή και απλή για τα παιδιά πώς σκοπεύει να επεξεργαστεί τα δεδομένα που συλλέγει. [42]

Από τα ανωτέρω προκύπτει σαφώς ότι το άρθρο 8 εφαρμόζεται μόνο όταν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Η επεξεργασία σχετίζεται με την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνικής πληροφόρησης απευθείας σε παιδί
- Η επεξεργασία βασίζεται στη συναίνεση

9.1.1 Υπηρεσίες κοινωνικής πληροφόρησης

Για να προσδιοριστεί το πεδίο εφαρμογής του όρου «Information Society Service» στο GDPR, στο άρθρο 4 (25) του GDPR γίνεται αναφορά στην οδηγία 2015/1535.

Κατά την αξιολόγηση του πεδίου εφαρμογής αυτού του ορισμού, το WP29 αναφέρεται επίσης στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι οι υπηρεσίες της κοινωνικής πληροφόρησης καλύπτουν συμβάσεις και άλλες υπηρεσίες που συνάπτονται ή μεταδίδονται μέσω Διαδικτύου.

Όταν μια υπηρεσία έχει δύο οικονομικά ανεξάρτητες συνιστώσες, μία από τις οποίες είναι η διαδικτυακή συνιστώσα, όπως η προσφορά και η αποδοχή μιας προσφοράς στο πλαίσιο της σύναψης μιας σύμβασης ή των πληροφοριών που αφορούν προϊόντα ή υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων μάρκετινγκ, το στοιχείο αυτό ορίζεται ως υπηρεσία της κοινωνικής πληροφόρησης, ενώ το άλλο στοιχείο είναι η φυσική παράδοση ή διανομή αγαθών η οποία δεν καλύπτεται από την έννοια της υπηρεσίας της κοινωνικής πληροφόρησης. Η ηλεκτρονική παράδοση μιας υπηρεσίας θα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της έννοιας της υπηρεσίας της κοινωνικής πληροφόρησης στο άρθρο 8 της GDPR.

9.1.2 «Προσφέρεται απευθείας σε ένα παιδί»

Η συμπερίληψη της διατύπωσης «που προσφέρεται απευθείας σε ένα παιδί» δείχνει ότι το άρθρο 8 προορίζεται να εφαρμοστεί σε ορισμένες υπηρεσίες και όχι σε όλες τις υπηρεσίες της κοινωνικής πληροφόρησης. Από την άποψη αυτή, εάν ένας πάροχος υπηρεσιών καταστήσει σαφές στους πιθανούς χρήστες ότι προσφέρει μόνο την υπηρεσία του σε άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω και αυτό δεν υπονομεύεται από άλλα στοιχεία (όπως το περιεχόμενο του ιστοτόπου ή τα σχέδια μάρκετινγκ) η υπηρεσία δεν θα θεωρηθεί ότι «προσφέρεται απευθείας σε παιδί» και το άρθρο 8 δεν θα ισχύει.

9.1.3 Ηλικία

Το GDPR διευκρινίζει ότι **" Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν με νόμο μικρότερη ηλικία για τους σκοπούς αυτούς, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή η μικρότερη ηλικία δεν είναι κάτω των 13 ετών."** Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να γνωρίζει τους διαφορετικούς αυτούς εθνικούς νόμους λαμβάνοντας υπόψη το κοινό στο οποίο απευθύνεται οι υπηρεσίες.

Ειδικότερα, πρέπει να σημειωθεί ότι ένας υπεύθυνος επεξεργασίας που παρέχει διασυνοριακή υπηρεσία δεν μπορεί πάντα να βασίζεται στη συμμόρφωση μόνο με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κύρια εγκατάστασή του, αλλά μπορεί να χρειαστεί να συμμορφωθεί με τις αντίστοιχες εθνικές νομοθεσίες κάθε κράτους μέλους που προσφέρει η υπηρεσία ή οι κοινωνικές υπηρεσίες.

Αυτό εξαρτάται από το εάν ένα κράτος μέλος επιλέγει να χρησιμοποιήσει τον τόπο της κύριας εγκατάστασης του υπεύθυνου επεξεργασίας ως σημείο αναφοράς στο εθνικό του δίκαιο ή την κατοικία του υποκειμένου των δεδομένων. Πρώτα απ' όλα, τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα του παιδιού κατά την επιλογή τους. Η ομάδα εργασίας ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να αναζητήσουν μια κοινή λύση στο θέμα αυτό.

Κατά την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών στα παιδιά με βάση τη συγκατάθεσή τους, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θα πρέπει να καταβάλουν λογικές προσπάθειες για να επαληθεύσουν ότι ο χρήστης υπερβαίνει την ηλικία της ψηφιακής συγκατάθεσης και ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι ανάλογα με τη φύση και τους κινδύνους των δραστηριοτήτων επεξεργασίας.

Εάν οι χρήστες δηλώσουν ότι είναι άνω της ηλικίας της ψηφιακής συγκατάθεσης τότε ο ελεγκτής μπορεί να πραγματοποιήσει τους κατάλληλους ελέγχους για να βεβαιώσει ότι αυτή η δήλωση είναι αληθινή. Παρόλο που η ανάγκη επαλήθευσης της ηλικίας δεν είναι ρητή στο GDPR, απαιτείται σιωπηρά, διότι εάν ένα παιδί δώσει συγκατάθεση ενώ δεν είναι αρκετά ηλικιωμένο για να παράσχει έγκυρη συναίνεση για λογαριασμό του, τότε αυτό θα καταστήσει παράνομη την επεξεργασία των δεδομένων.

Εάν ο χρήστης δηλώσει ότι είναι κάτω από την ηλικία της ψηφιακής συγκατάθεσης τότε ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να αποδεχθεί τη δήλωση αυτή χωρίς περαιτέρω ελέγχους αλλά θα πρέπει να συνεχίσει να λαμβάνει γονική άδεια και να επαληθεύσει ότι το πρόσωπο που παρέχει αυτή τη συγκατάθεση είναι κάτοχος γονικής μέριμνας .

Η επαλήθευση ηλικίας δεν πρέπει να οδηγήσει σε υπερβολική επεξεργασία δεδομένων. Ο μηχανισμός που επιλέγεται για την επαλήθευση της ηλικίας του υποκειμένου των δεδομένων πρέπει να περιλαμβάνει αξιολόγηση του κινδύνου της προτεινόμενης επεξεργασίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις χαμηλού κινδύνου, μπορεί να είναι σκόπιμο να απαιτηθεί από έναν νέο συνδρομητή σε μια υπηρεσία να αποκαλύψει το έτος γέννησής του ή να συμπληρώσει ένα έντυπο που δηλώνει ότι είναι (ή όχι) ανήλικος. Εάν προκύψουν αμφιβολίες, ο ελεγκτής θα πρέπει να επανεξετάσει την ηλικία του μέσω μηχανισμού επαλήθευσης σε μια συγκεκριμένη περίπτωση και να εξετάσει εάν απαιτούνται εναλλακτικοί έλεγχοι. [43]

9.1.4 Η συγκατάθεση των παιδιών και η γονική μέριμνα

Όσον αφορά την εξουσιοδότηση του κατόχου γονικής μέριμνας, το GDPR δεν προσδιορίζει πρακτικούς τρόπους συλλογής της συγκατάθεσης των γονέων ή να διαπιστώσει ότι κάποιος δικαιούται να εκτελέσει αυτήν την ενέργεια. Επομένως, το WP29 συνιστά την υιοθέτηση μιας αναλογικής προσέγγισης, σύμφωνα με το Άρθρο 8(2) και άρθρο 5(1c) του GDPR (ελαχιστοποίηση δεδομένων). Μια αναλογική προσέγγιση μπορεί να είναι η εστίαση στην απόκτηση ενός περιορισμένου αριθμού πληροφοριών, όπως τα στοιχεία επικοινωνίας ενός γονέα ή κηδεμόνα.

Όσον αφορά την επαλήθευση ότι ο χρήστης είναι αρκετά μεγάλος για να παράσχει τη δική του συγκατάθεση και την επαλήθευση ότι ένα πρόσωπο που παρέχει συγκατάθεση για λογαριασμό ενός παιδιού είναι κάτοχος γονικής μέριμνας, μπορεί να εξαρτάται από τους κινδύνους που ενέχει η επεξεργασία καθώς και από την διαθέσιμη τεχνολογία. Σε περιπτώσεις χαμηλού κινδύνου, η επαλήθευση της γονικής μέριμνας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μπορεί να είναι επαρκής. Αντίθετα, σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου, μπορεί να είναι σκόπιμο να ζητηθούν περισσότερες αποδείξεις, έτσι ώστε ο ελεγκτής να είναι σε θέση να επαληθεύει και να διατηρεί τις πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 1 του GDPR.

Παράδειγμα 13:

Μια πλατφόρμα τυχερών παιχνιδιών στο διαδίκτυο θέλει να εξασφαλίσει ότι οι ανήλικοι πελάτες προσυπογράφουν μόνο τις υπηρεσίες τους με τη συγκατάθεση των γονέων ή κηδεμόνων τους. Ο ελεγκτής ακολουθεί αυτά τα βήματα:

Βήμα 1: Ζητήστε από τον χρήστη να δηλώσει εάν είναι κάτω των 16 ετών (ή εναλλακτική ηλικία ψηφιακής συγκατάθεσης).

Εάν ο χρήστης δηλώσει ότι είναι κάτω από την ηλικία της ψηφιακής συγκατάθεσης:

Βήμα 2: Η υπηρεσία ενημερώνει το παιδί ότι ένας γονέας ή κηδεμόνας πρέπει να συναινέσει ή να επιτρέψει την επεξεργασία πριν από την παροχή της υπηρεσίας στο παιδί. Ο χρήστης καλείται να αποκαλύψει τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ενός γονέα ή κηδεμόνα.

Βήμα 3: Η υπηρεσία επικοινωνεί με τον γονέα ή τον κηδεμόνα και λαμβάνει τη συγκατάθεσή τους μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για επεξεργασία και λαμβάνει εύλογα μέτρα για να επιβεβαιώσει ότι ο ενήλικας έχει γονική μέριμνα.

Βήμα 4: Σε περίπτωση παραπόνων, η πλατφόρμα λαμβάνει πρόσθετα βήματα για να επαληθεύσει την ηλικία του συνδρομητή. Εάν η πλατφόρμα πληροί τις λοιπές απαιτήσεις συγκατάθεσης, η πλατφόρμα μπορεί να συμμορφωθεί με τα πρόσθετα κριτήρια του άρθρου 8 GDPR ακολουθώντας αυτά τα βήματα.

Form Preview (fields not "viewable by member" will be hidden)

Adult/Junior* Adult Junior Please select Junior if you are completing this form for a member who is under 16.

GCPR Consent Junior* I consent to the member's data being stored in WebCollect by [organisation name]. I confirm that I have parental responsibility for the member.

Name of Person with Parent Responsibility* Please provide the name of the person with parental responsibility who is providing consent.

Relationship to member* Please provide details of your relationship to the member.

* Required field

When Junior is selected, the Junior form fields are displayed

Το παραπάνω παράδειγμα δείχνει ότι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας μπορεί να αποδείξει ότι έχουν καταβληθεί λογικές προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η έγκυρη συναίνεση σε σχέση με τις υπηρεσίες που παρέχονται σε ένα παιδί. Το άρθρο 8 παράγραφος 2 προσθέτει ιδιαιτέρως ότι **"ο υπεύθυνος επεξεργασίας καταβάλλει εύλογες προσπάθειες για να επαληθεύσει ότι η γονική μέριμνα παρέχεται ή εγκρίνεται από τον κάτοχο γονικής μέριμνας σχετικά με το παιδί, λαμβάνοντας υπόψη τη διαθέσιμη τεχνολογία"**.

Εξαρτάται στον ελεγκτή να καθορίσει ποια μέτρα είναι κατάλληλα σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Κατά γενικό κανόνα, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θα πρέπει να αποφεύγουν λύσεις επαλήθευσης οι οποίες από μόνοι τους συνεπάγονται σε υπερβολική συλλογή προσωπικών δεδομένων.

Το WP29 αναγνωρίζει ότι ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επαλήθευση είναι δύσκολη (για παράδειγμα όταν τα παιδιά που παρέχουν δική τους συγκατάθεση δεν έχουν ακόμη δημιουργήσει «αποτύπωμα ταυτότητας» ή όταν η γονική μέριμνα δεν είναι εύκολο να ελεγχθεί, αλλά οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει επίσης να διατηρούν τις διαδικασίες και τη διαθέσιμη τεχνολογία υπό συνεχή επανεξέταση.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, σύμφωνα με το απόσπασμα 38, δεν απαιτείται η συγκατάθεση ενός γονέα ή κηδεμόνα στο πλαίσιο προληπτικών ή συμβουλευτικών υπηρεσιών που προσφέρονται απευθείας σε ένα παιδί. Για παράδειγμα, η παροχή υπηρεσιών παιδικής προστασίας που προσφέρονται ηλεκτρονικά σε ένα παιδί μέσω μιας υπηρεσίας απευθείας συνομιλίας δεν απαιτεί προηγούμενη γονική άδεια.

Τέλος, το GDPR αναφέρει ότι οι κανόνες σχετικά με τις απαιτήσεις γονικής αδειοδότησης έναντι των ανηλίκων δεν πρέπει να παρεμβαίνουν στο «γενικό δίκαιο των συμβάσεων των κρατών μελών όπως είναι οι κανόνες σχετικά με το κύρος, τη σύσταση ή το αποτέλεσμα μιας σύμβασης σε σχέση με ένα παιδί», .

Ως εκ τούτου, οι απαιτήσεις έγκυρης συγκατάθεσης για τη χρήση δεδομένων σχετικά με τα παιδιά αποτελούν μέρος ενός νομικού πλαισίου το οποίο πρέπει να θεωρείται ξεχωριστό από το εθνικό δίκαιο των συμβάσεων. Συνεπώς, το παρόν έγγραφο καθοδήγησης δεν εξετάζει το κατά πόσον είναι νόμιμο για έναν ανήλικο να συνάπτει ηλεκτρονικές συμβάσεις. Και τα δύο νομικά καθεστώτα μπορούν να εφαρμοστούν ταυτόχρονα και το πεδίο εφαρμογής του GDPR δεν περιλαμβάνει την εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων του δικαίου των συμβάσεων.

9.2 Επιστημονική έρευνα

Ο ορισμός των σκοπών της επιστημονικής έρευνας έχει ουσιαστικές συνέπειες για το φάσμα των δραστηριοτήτων επεξεργασίας δεδομένων που μπορεί να αναλάβει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας, όταν έχει αποκτηθεί έγκυρη συναίνεση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιούνται ειδικές κατηγορίες δεδομένων για επιστημονικούς σκοπούς, για παράδειγμα στον τομέα της ιατρικής.

Ο όρος «επιστημονική έρευνα» δεν ορίζεται στο GDPR. Στο απόσπασμα 159 αναφέρεται ότι **"Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για επιστημονικούς σκοπούς πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως"**, ωστόσο, το WP29 θεωρεί ότι η έννοια δεν μπορεί να ξεπεράσει το κοινό της νόημα και κατανοεί ότι η «επιστημονική έρευνα» στο πλαίσιο αυτό σημαίνει ένα ερευνητικό πρόγραμμα που έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τα σχετικά με τον τομέα μεθοδολογικά και δεοντολογικά πρότυπα.

Το απόσπασμα 33 φαίνεται να αποδίδει κάποια ευελιξία στον βαθμό προδιαγραφής και τη λεπτομερή συγκατάθεση στο πλαίσιο της επιστημονικής έρευνας. Το απόσπασμα 33 αναφέρει: **"Συχνά δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί πλήρως ο σκοπός της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για σκοπούς επιστημονικής έρευνας κατά τη στιγμή της συλλογής δεδομένων. Συνεπώς, τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να δώσουν τη συγκατάθεσή τους σε ορισμένους τομείς της επιστημονικής έρευνας, όταν τηρούνται αναγνωρισμένα δεοντολογικά πρότυπα για την επιστημονική έρευνα. Τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να δώσουν τη συγκατάθεσή τους μόνο σε ορισμένους τομείς έρευνας ή τμήματα ερευνητικών έργων στο βαθμό που επιτρέπεται από τον επιδιωκόμενο σκοπό ».**

Πρώτον, πρέπει να σημειωθεί ότι στο απόσπασμα 33 δεν εφαρμόζονται οι υποχρεώσεις όσον αφορά την απαίτηση συγκεκριμένης συναίνεσης. Αυτό σημαίνει ότι, κατ' αρχήν, τα σχέδια επιστημονικής έρευνας μπορούν να περιλαμβάνουν μόνο προσωπικά δεδομένα με βάση τη συγκατάθεση, εάν έχουν έναν καλά περιγραφόμενο σκοπό. Όταν οι σκοποί δεν είναι σαφείς στην αρχή ενός προγράμματος επιστημονικής έρευνας, οι υπεύθυνοι επεξεργασίας θα έχουν δυσκολίες να συνεχίσουν το πρόγραμμα σύμφωνα με το GDPR.

Για τις περιπτώσεις στις οποίες οι σκοποί επεξεργασίας δεδομένων στο πλαίσιο ενός επιστημονικού ερευνητικού έργου δεν μπορούν να προσδιοριστούν εξ αρχής, το απόσπασμα 33 επιτρέπει ως εξαίρεση ότι ο σκοπός μπορεί να περιγραφεί σε γενικότερο επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη τις αυστηρές προϋποθέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 9 του GDPR σχετικά με την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων, το WP29 επισημαίνει ότι, όταν επεξεργάζονται ειδικές κατηγορίες δεδομένων, η εφαρμογή της ευέλικτης προσέγγισης του αποσπάσματος 33 θα υπόκειται σε αυστηρότερη ερμηνεία και απαιτεί υψηλό βαθμό ελέγχου.

Όταν οι ερευνητικοί σκοποί δεν μπορούν να προσδιοριστούν πλήρως, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να αναζητήσει άλλους τρόπους ώστε να εξασφαλιστεί ότι η ουσία των απαιτήσεων συγκατάθεσης εξυπηρετείται καλύτερα, για παράδειγμα, ώστε να επιτρέπεται στα άτομα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα να συναινούν για ερευνητικό σκοπό με γενικότερους όρους και για συγκεκριμένα στάδια ερευνητικού σχεδίου που είναι ήδη γνωστό ότι λαμβάνουν χώρα εξ αρχής. Καθώς προχωρά η έρευνα, η συναίνεση για τα επόμενα βήματα του έργου μπορεί να επιτευχθεί πριν ξεκινήσει το επόμενο στάδιο. Ωστόσο, μια τέτοια συγκατάθεση πρέπει να εξακολουθεί να είναι σύμφωνη με τα ισχύοντα πρότυπα δεοντολογίας για την επιστημονική έρευνα.

Επιπλέον, ο ελεγκτής μπορεί να εφαρμόσει περαιτέρω διασφαλίσεις σε τέτοιες περιπτώσεις. Το [άρθρο 89 παράγραφος 1](#), για παράδειγμα, υπογραμμίζει την ανάγκη διασφάλισης των δραστηριοτήτων επεξεργασίας δεδομένων για επιστημονικούς ή ιστορικούς ή στατιστικούς σκοπούς. Οι σκοποί αυτοί "υπόκεινται στις κατάλληλες διασφαλίσεις, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων." Ως πιθανές διασφαλίσεις αναφέρονται η ελαχιστοποίηση των δεδομένων, η ανωνυμία και η ασφάλεια των δεδομένων. [44]

Η ανωνυμία είναι η προτιμώμενη λύση μόλις ο σκοπός της έρευνας μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Η διαφάνεια είναι μια πρόσθετη εγγύηση όταν οι περιστάσεις της έρευνας δεν επιτρέπουν ειδική συγκατάθεση. Η έλλειψη προδιαγραφών μπορεί να αντισταθμιστεί από την πληροφόρηση σχετικά με την εξέλιξη του σκοπού που παρέχεται τακτικά από τους ελεγκτές καθώς το ερευνητικό έργο εξελίσσεται έτσι ώστε με την πάροδο του χρόνου η συγκατάθεση να είναι όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένη.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι εάν η συγκατάθεση χρησιμοποιείται ως νόμιμη βάση για επεξεργασία, πρέπει να υπάρχει δυνατότητα για ένα υποκείμενο των δεδομένων να αποσύρει τη συγκατάθεσή του. Το WP29 επισημαίνει ότι η απόσυρση της συγκατάθεσης μπορεί να υπονομεύσει τις επιστημονικές έρευνες που απαιτούν δεδομένα που μπορούν να συνδεθούν με άτομα, ωστόσο στο GDPR είναι σαφές ότι η συναίνεση μπορεί να αποσυρθεί και οι υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει να ενεργήσουν επ' αυτού - δεν υπάρχει απαλλαγή από την απαίτηση αυτή για την επιστημονική έρευνα. Εάν ένας υπεύθυνος επεξεργασίας λάβει αίτηση απόσυρσης, θα πρέπει να διαγράψει ή να κάνει ανώνυμα τα προσωπικά δεδομένα αμέσως εάν επιθυμεί να συνεχίσει να χρησιμοποιεί τα δεδομένα για τους σκοπούς της έρευνας.

9.3 Δικαιώματα του υποκειμένου δεδομένων

Εάν μια δραστηριότητα επεξεργασίας δεδομένων βασίζεται στη συγκατάθεση ενός υποκειμένου δεδομένων, αυτό θα επηρεάσει τα δικαιώματα του ατόμου αυτού. Τα υποκείμενα των δεδομένων ενδέχεται να έχουν το δικαίωμα μεταφοράς δεδομένων ([άρθρο 20](#)) όταν η επεξεργασία βασίζεται σε συναίνεση. Ταυτόχρονα, το δικαίωμα εναντίωσης ([άρθρο 21](#)) δεν ισχύει όταν η επεξεργασία βασίζεται σε συναίνεση, αν και το δικαίωμα ανάκλησης της συναίνεσης ανά πάσα στιγμή μπορεί να παράσχει παρόμοιο αποτέλεσμα.

Τα [άρθρα 16](#) έως [20](#) του GDPR υποδηλώνουν ότι όταν η επεξεργασία δεδομένων βασίζεται στη συναίνεση, τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν το δικαίωμα να διαγράψουν, το δικαίωμα να ξεχαστούν(παγώσουν) όταν η συγκατάθεση έχει ανακληθεί και τα δικαιώματα περιορισμού, διόρθωσης και πρόσβασης. [45]

10 Συγκατάθεση βάσει της οδηγίας 95/46/EC

Οι υπεύθυνοι επεξεργασίας που επεξεργάζονται επί του παρόντος δεδομένα βάσει συναίνεσης σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία για την προστασία δεδομένων δεν απαιτούνται αυτόματα για την πλήρη ανανέωση όλων των υφισταμένων σχέσεων συγκατάθεσης με τα υποκείμενα των δεδομένων κατά την προετοιμασία της GDPR. Η συγκατάθεση που έχει αποκτηθεί μέχρι σήμερα εξακολουθεί να ισχύει, εφόσον είναι σύμφωνη με τους όρους που ορίζονται στο GDPR.

Είναι σημαντικό οι ελεγκτές να επανεξετάσουν λεπτομερώς τις τρέχουσες διαδικασίες εργασίας και τα αρχεία πριν από τις 25 Μαΐου 2018 για να βεβαιωθούν ότι οι υπάρχουσες συστάσεις πληρούν το πρότυπο GDPR (αιτία 171 του GDPR). Στην πράξη, το GDPR θέτει το φραγμό σε σχέση με την εφαρμογή μηχανισμών συναίνεσης και εισάγει αρκετές νέες απαιτήσεις που απαιτούν από τους ελεγκτές να αλλάξουν τους μηχανισμούς συγκατάθεσης αντί να αναδιατυπώνουν μόνο τις πολιτικές απορρήτου.

11 Παραβάσεις εταιριών κατάχρησης προσωπικών δεδομένων

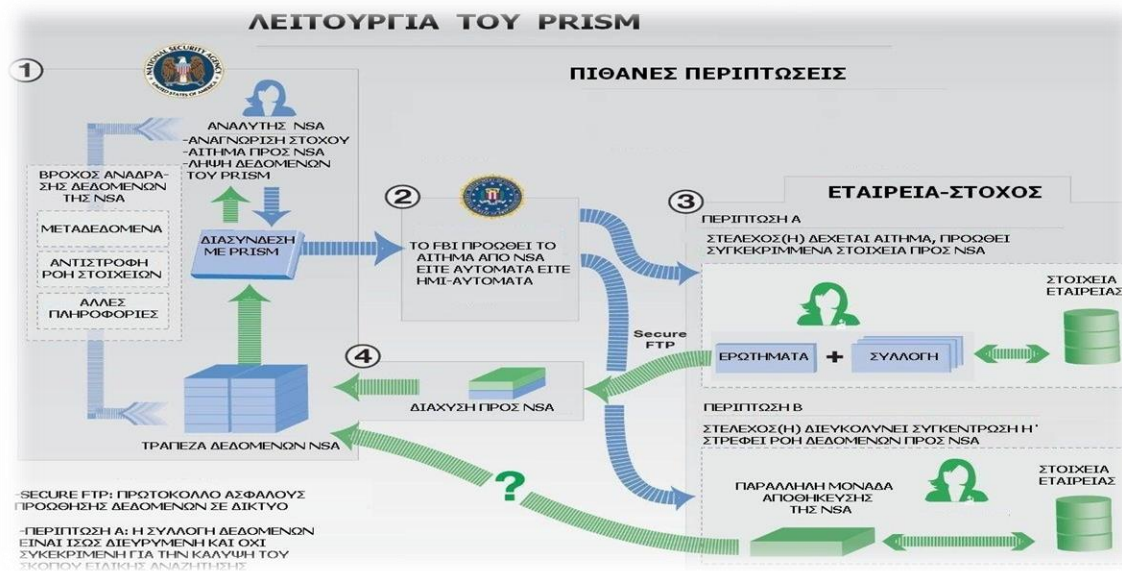
Ιστορικά έχουν καταγραφεί παγκοσμίως σημαντικά γεγονότα εκμετάλλευσης προσωπικών δεδομένων χωρίς την συγκατάθεση των χρηστών είτε από μεγάλες εταιρίες είτε από δημόσιες αρχές.

11.1 Υπόθεση Snowden

Από το 2007 η NSA σχεδιάζει και αναπτύσσει ένα εξειδικευμένο πρόγραμμα παρακολούθησης και υποκλοπών με τον κωδικό PRISM ή SIGAD US-984XN, με πρωτοβουλία της τότε κυβέρνησης Bush και πρόσχημα τις νέες δικαιοδοσίες που προκύπτουν από τον Νόμο περί Προστασίας των ΗΠΑ (Protect America Act). [46]

Αν και οι βασικοί του στόχοι περιλαμβάνουν μεγάλους ομίλους πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, μία εξαετία αργότερα αποκαλύπτεται πως ο όγκος των δεδομένων που υποκλέπτονται είναι πολλαπλάσιος σε σχέση με αυτόν που θεωρούν απαραίτητο για λόγους ασφαλείας οι εξειδικευμένοι εμπειρογνώμονες και η κοινή γνώμη και επιπλέον οι σχετικές δραστηριότητες είναι παράνομες και επικίνδυνες. Ένα δίμηνο αργότερα, διαρρέουν συμβόλαια οικονομικής συνεργασίας της μυστικής υπηρεσίας μέσω του κλάδου Διαχείρισης Ειδικών Πηγών (Special Source Operations Division-SSO) με μεγάλους ομίλους τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής στις ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδες The Guardian και The Washington Post, προκαλώντας αλγινές εντυπώσεις στην κοινή γνώμη.

Ανώτατα στελέχη αρκετών ομίλων που τα ονόματά τους αναδύονται σε διάφορα σχετικά έγγραφα και διαφάνειες σχηματικών λειτουργικών διαγραμμάτων, δηλώνουν πλήρη άγνοια για τα πεπραγμένα και τους σκοπούς του προγράμματος PRISM. Η **MICROSOFT** αρνείται κατηγορηματικά κάθε ανάμειξή της εξαιρουμένων των περιπτώσεων που διερευνούνται με δικαστικά εντάλματα, η **YAHOO!** δηλώνει πως δεν συνεργάζεται σε κανένα επίπεδο με την αμερικανική κυβέρνηση και η οποιαδήποτε διαρροή στοιχείων

είναι αμελητέα, η **FACEBOOK** ισχυρίζεται πως οποιαδήποτε κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση ακολουθεί αυστηρά την ισχύουσα σχετική νομοθεσία, η **GOOGLE** υποστηρίζει πως η ασφάλεια των ευαίσθητων δεδομένων παραμένει απαραβίαστη, εξαιρουμένων περιπτώσεων που επιβάλλεται από τον νόμο η παραβίασή τους, η **APPLE** δηλώνει κατηγορηματικά πως αγνοεί το πρόγραμμα **PRISM** και πως σε καμία περίπτωση δεν παρέχει σε κυβερνητικές υπηρεσίες πρόσβαση σε πληροφορίες χωρίς δικαστική εντολή, ενώ και η **DROPBOX** καταφεύγει σε παρόμοιες δηλώσεις αρνούμενη κάθε συνεργασία με το πρόγραμμα PRISM.

TOP SECRET//SI//ORCON//NOFORN

Gmail facebook msn Hotmail Google skype paltalk.com YouTube AOL mail

SPECIAL SOURCE OPERATIONS (TS//SI//NF) PRISM Collection Details PRISM

Current Providers

- Microsoft (Hotmail, etc.)
- Google
- Yahoo!
- Facebook
- PalTalk
- YouTube
- Skype
- AOL
- Apple

What Will You Receive in Collection (Surveillance and Stored Comms)?
It varies by provider. In general:

- E-mail
- Chat – video, voice
- Videos
- Photos
- Stored data
- VoIP
- File transfers
- Video Conferencing
- Notifications of target activity – logins, etc.
- Online Social Networking details
- **Special Requests**

Complete list and details on PRISM web page:
Go PRISMFAA

TOP SECRET//SI//ORCON//NOFORN

Οι κατηγορηματικές αρνήσεις των ομίλων πληροφορικής, δεν αναιρούν το γεγονός ότι από τα διαρρεύσαντα απόρρητα έγγραφα πιστοποιείται πως το πρόγραμμα αποτελεί πλέον την μοναδική σχεδόν πηγή πρωτογενών πληροφοριών της NSA με το 91% του όγκου να προέρχεται από το διαδίκτυο και τις παρεπόμενες υπηρεσίες του. Μάλιστα σε αντίθεση με τους ομίλους πληροφορικής που δημόσια αρνούνται τα πάντα, ο τεράστιος τηλεπικοινωνιακός οργανισμός **VERIZON COMMUNICATIONS** μετά από εντολή του Δικαστηρίου Υποθέσεων Πληροφοριών και Παρακολούθησης Εξωτερικού (**Foreign Intelligence Surveillance Court-FISA**), παραδίδει συστηματικά στην NSA τα αρχεία τηλεφωνικών επικοινωνιών των πελατών του, όπως αποκαλύπτουν σχετικές απόρρητες αναφορές.

11.2 Facebook – Cambridge Analytica

Το σκάνδαλο δεδομένων **Facebook-Cambridge Analytica** περιλαμβάνει τη συλλογή προσωπικών στοιχείων μέχρι και 87 εκατομμυρίων χρηστών του Facebook και σχεδόν σίγουρα πολύ μεγαλύτερο αριθμό που η Cambridge Analytica άρχισε να συλλέγει το 2014. Τα δεδομένα φέρονται να χρησιμοποιούνται για να επιχειρήσουν να επηρεάσουν τη γνώμη των ψηφοφόρων εξ ονόματος των πολιτικών που τους προσέλαβαν. Μετά την ανακάλυψη, το Facebook ζήτησε συγγνώμη εν μέσω δημόσιας κατακραυγής. Ο τρόπος με τον οποίο η Cambridge Analytica συγκέντρωσε τα δεδομένα αποκαλέστηκε "ακατάλληλος". [47]

Τον Δεκέμβριο του 2015, ο Guardian ανέφερε ότι ο γερουσιαστής των Ηνωμένων Πολιτειών Τεντ Κρουζ χρησιμοποίησε δεδομένα από αυτό το σκάνδαλο και ότι τα υποκείμενα των δεδομένων δεν γνώριζαν ότι οι εταιρείες πωλούσαν και οι πολιτικοί αγорάζαν τα προσωπικά τους στοιχεία. Τον Μάρτιο του 2018, οι New York Times, το The Guardian και το Channel 4 News έκαναν πιο λεπτομερείς αναφορές στο σκάνδαλο των δεδομένων με νέες πληροφορίες από τον πρώην υπάλληλο της Cambridge Analytica, τον πληροφοριοδότη Christopher Wylie, ο οποίος παρείχε σαφέστερες πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος της συλλογής δεδομένων, των προσωπικών πληροφοριών που έχουν κλαπεί και της επικοινωνίας μεταξύ Facebook, Cambridge Analytica και πολιτικών αντιπροσώπων που προσέλαβαν την Cambridge Analytica για να χρησιμοποιήσουν τα δεδομένα και για να επηρεάσουν τη γνώμη των ψηφοφόρων.

Το σκάνδαλο ήταν σημαντικό για την υποκίνηση δημόσιας συζήτησης για τα δεοντολογικά πρότυπα για τις εταιρείες κοινωνικών μέσων ενημέρωσης, τις πολιτικές συμβουλευτικές οργανώσεις και τους πολιτικούς. Οι συνήγοροι καταναλωτών ζήτησαν μεγαλύτερη προστασία των καταναλωτών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, καθώς και περιορισμό της παραπληροφόρησης και της προπαγάνδας.

Η Cambridge Analytica δημοσίευσε μια μη επαληθευμένη δήλωση λέγοντας ότι τα στοιχεία που ελήφθησαν από την Kogan δεν χρησιμοποιήθηκαν στις προεκλογικές εκστρατείες του Donald Trump του 2016 και του Ted Cruz.

Το Facebook έστειλε ένα μήνυμα σε αυτούς τους χρήστες που πιστεύεται ότι έχουν επηρεαστεί, λέγοντας ότι οι πληροφορίες πιθανόν περιλάμβαναν το **"δημόσιο προφίλ, τη σελίδα που τους αρέσουν, τα γενέθλια και την τρέχουσα πόλη"**. Μερικοί από τους χρήστες της εφαρμογής έδωσαν στην εφαρμογή την άδεια να αποκτήσει πρόσβαση στη ροή ειδήσεων, στο χρονοδιάγραμμά της και στα μηνύματά της.

Τα δεδομένα ήταν αρκετά λεπτομερή ώστε η Cambridge Analytica να δημιουργήσει τα ψυχογραφικά προφίλ των υποκειμένων των δεδομένων. Τα δεδομένα περιλάμβαναν επίσης τις θέσεις κάθε ατόμου. Για μια δεδομένη πολιτική εκστρατεία, τα δεδομένα ήταν αρκετά λεπτομερή ώστε να δημιουργήσουν ένα προφίλ που πρότεινε τι είδους διαφήμιση θα ήταν πιο αποτελεσματικό να πείσει ένα συγκεκριμένο άτομο σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία για κάποιο πολιτικό γεγονός.

Οι New York Times και The Guardian ανέφεραν ότι από τις 17 Μαρτίου 2018 τα δεδομένα ήταν διαθέσιμα στο ανοιχτό Διαδίκτυο και ήταν διαθέσιμα σε γενική κυκλοφορία .

11.3 Uber

Η Uber ανακοίνωσε ότι χάκερ είχαν κλέψει 57 εκατομμύρια λογαριασμούς οδηγών και πελατών και ότι η εταιρεία είχε κρατήσει την παραβίαση δεδομένων μυστικό για περισσότερο από ένα χρόνο μετά την καταβολή λύτρα 100.000 δολαρίων. [48]

Η συμφωνία διευθετήθηκε από τον επικεφαλής ασφαλείας της εταιρείας και υπό την εποπτεία του πρώην διευθύνοντος συμβούλου Travis Kalanick, σύμφωνα με πολλούς σημερινούς και πρώην υπαλλήλους που μίλησαν για την προϋπόθεση της ανωνυμίας επειδή οι λεπτομέρειες ήταν ιδιωτικές.

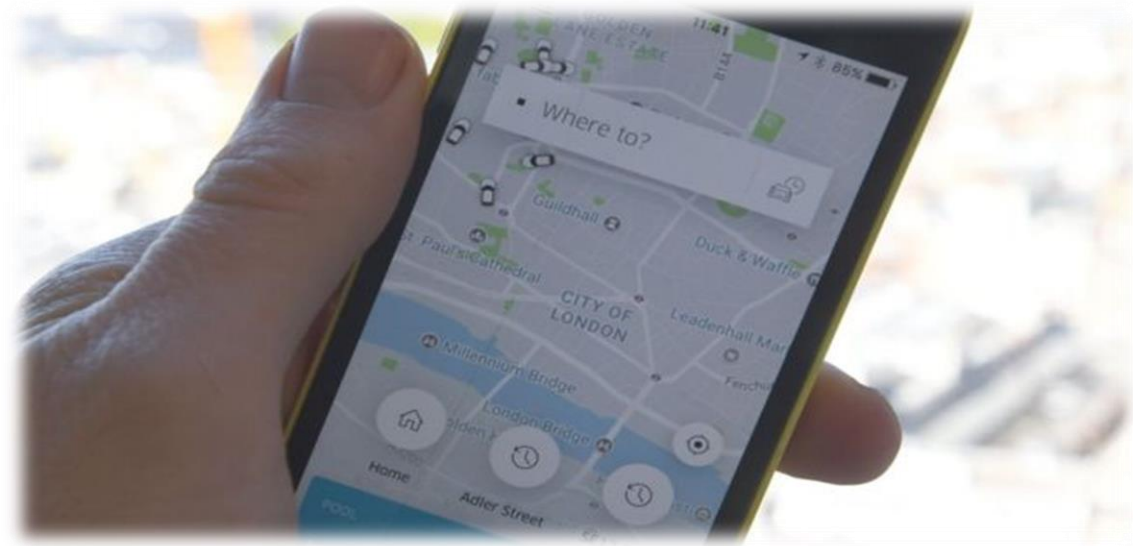
Ο υπεύθυνος ασφαλείας, Joe Sullivan, απολύθηκε. Ο κ. Kalanick εξαναγκάστηκε να παραιτηθεί , αν και παραμένει στο διοικητικό συμβούλιο της Uber.

Οι δυο χάκερ έκρυψαν στοιχεία για τους πελάτες και τους οδηγούς της εταιρείας - συμπεριλαμβανομένων τηλεφωνικών αριθμών, διευθύνσεων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ονομάτων - από διακομιστή τρίτου και στη συνέχεια προσέγγισαν την Uber και ζήτησαν 100.000 δολάρια για να διαγράψουν το αντίγραφο των δεδομένων τους.

Ο Uber ανταποκρίθηκε στις απαιτήσεις και στη συνέχεια προχώρησε περισσότερο. Η εταιρεία παρακολούθησε τους χάκερς και τους ώθησε να υπογράψουν συμφωνίες μη διάδοσης, σύμφωνα με τους ανθρώπους που ήταν εξοικειωμένοι με το θέμα. Για να αποκρύψουν ακόμη περισσότερο τις ζημιές, τα στελέχη της Uber κατέστησαν την εμφάνισή τους σαν να ήταν μέρος

της "χρεοκοπίας" - μια κοινή πρακτική ανάμεσα στις εταιρείες τεχνολογίας στις οποίες πληρώνουν χάκερ για να επιτεθούν στο λογισμικό τους για να τεστάρουν ευάλωτα σημεία.

11.4 Yahoo

Η εταιρεία παροχής υπηρεσιών Internet **Yahoo!** ανέφερε δύο σημαντικές παραβιάσεις δεδομένων των λογαριασμών χρηστών σε χάκερ από χάκερ το δεύτερο εξάμηνο του 2016. Η πρώτη παραβίαση, η οποία αναφέρθηκε τον Σεπτέμβριο του 2016, είχε συμβεί κάποια στιγμή στα τέλη του 2014 και επηρέασε πάνω από 500 εκατομμύρια λογαριασμούς χρηστών Yahoo!. [49]

Μια ξεχωριστή παραβίαση δεδομένων, η οποία εμφανίστηκε νωρίτερα γύρω στο Αύγουστο του 2013, αναφέρθηκε τον Δεκέμβριο του 2016. Αρχικά πιστεύεται ότι έχει επηρεάσει πάνω από **1 δισεκατομμύριο λογαριασμούς χρηστών Yahoo!** .Αργότερα επιβεβαιώθηκε τον Οκτώβριο του 2017 ότι είχαν επηρεαστεί και τα **3 δισεκατομμύρια των λογαριασμών χρηστών του**. Και οι δύο παραβιάσεις θεωρούνται οι μεγαλύτερες ανακαλύψεις στην ιστορία του Διαδικτύου.

Οι συγκεκριμένες λεπτομέρειες του ληφθέντος υλικού περιλαμβάνουν τα **ονόματα, τις διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τους αριθμούς τηλεφώνου, τις κρυπτογραφημένες ή μη κρυπτογραφημένες ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με την ασφάλεια, τις ημερομηνίες γέννησης και τους hashed κωδικούς πρόσβασης** . Επιπλέον, η Yahoo! ανέφερε ότι η παραβίαση στο τέλος του 2014 πιθανότατα χρησιμοποιούσε ειδικά κατασκευασμένα web cookies για να παραποιήσει τα credentials σύνδεσης, επιτρέποντας στους χάκερς να αποκτήσουν πρόσβαση σε οποιοδήποτε λογαριασμό χωρίς κωδικό πρόσβασης.

Η Yahoo! έχει επικριθεί για την καθυστερημένη αποκάλυψη των παραβιάσεων και των μέτρων ασφαλείας τους και επί του παρόντος αντιμετωπίζει αρκετές αγωγές καθώς και έρευνα από μέλη του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι παραβιάσεις έχουν επηρεάσει τα σχέδια της Verizon Communications για την εξαγορά του Yahoo! για περίπου 4,8 δισεκατομμύρια δολάρια, πράγμα που οδήγησε σε μείωση των 350 εκατομμυρίων δολαρίων στην τελική τιμή της συμφωνίας που έκλεισε τον Ιούνιο του 2017.

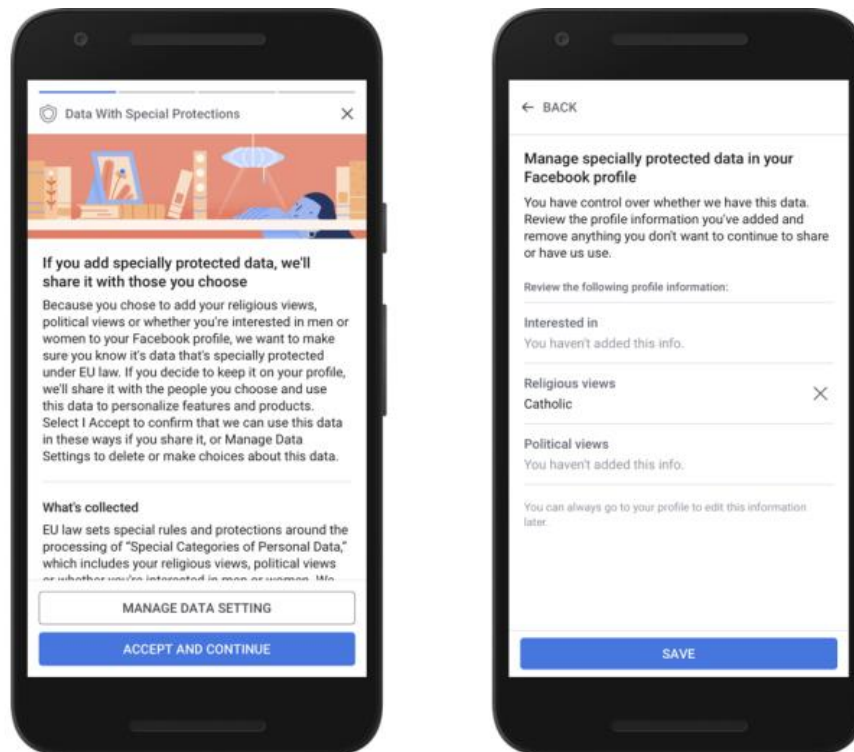
13 Εταιρίες και Συγκατάθεση Χρηστών εξαιτίας του GDPR

Όλες οι εταιρίες είναι υποχρωμένες να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να έχουν την συγκατάθεση των πελατών-χρηστών τους όσον αφορά τα προσωπικά δεδομένα που διατηρούσαν ή πρόκειται να λάβουν στο μέλλον. Παρακάτω παρουσιάζονται παραδείγματα μερικών εκ των μεγαλύτερων εταιριών παγκοσμίως που διατηρούν δισεκατομμύρια προσωπικά δεδομένα εξαιτίας της εμπορικής τους ιδιότητας.

13.1 Facebook

Οι αλλαγές του Facebook έχουν σχεδιαστεί με σαφήνεια ώστε να συμμορφώνονται με το GDPR, αλλά πολλοί ισχυρίστηκαν ότι δεν υποστηρίζουν κατ' ανάγκη το πνεύμα των κανονισμών, που είναι να δώσουν στους χρήστες περισσότερο έλεγχο των δεδομένων τους και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται.

13.2 Ebay

[View in Browser](#)

Dear [REDACTED],

We are updating our [User Privacy Notice](#) to reflect changes we've made to strengthen your privacy rights. This is part of our ongoing commitment to be transparent about how we use your data and keep it safe. We have included changes to address the new standards introduced by the European data protection law known as the [General Data Protection Regulation \(GDPR\)](#).

Here are the highlights of what's new:

- We have created easy-to-recognize icons that will help highlight privacy topics to make it easier for you to see how we use your personal information.
- We have added some detail around what you can do with your data and how you can exercise your privacy rights on eBay.
- We have given you additional information about when we delete your data.
- We will provide increased transparency around the different purposes for which we use your personal information.

Keeping your data safe and increasing transparency are important to us, and we are committed to these changes. [The new GDPR law goes into effect on May 25, 2018](#) and many eBay users around the world will benefit from the added privacy protections this law affords. You can learn more about eBay's Privacy Principles, User Privacy Notice and how [GDPR](#) may apply to you at our [Privacy Center](#).

Thank you for being a part of eBay.

eBay Global Privacy Team

[Learn More](#) to protect yourself from spoof (fake) e-mails.

eBay sent this e-mail to you at kostaslivanos@live.com about your account registered on eBay.com.

eBay will periodically send required e-mails to you, about the site and your transactions. Visit our [Privacy Notice](#) and [User Agreement](#) if you have any questions.

Copyright © 2018 eBay Inc. All Rights Reserved. Designated trademarks and brands are the property of their respective owners. eBay and the eBay logo are trademarks of eBay Inc. 2145 Hamilton Avenue, San Jose, CA 95125.

13.3 Paypal

Our Legal Agreements are changing.

Dear [REDACTED],

We're making some changes to our Legal Agreements, the documents that govern our relationship with you, so that we can continue to make PayPal even more secure, quick and easy to use. We've put details of the changes on our [Policy Updates page](#) – you can also find the page at [PayPal.com](#), by clicking 'Legal' at the bottom of the page, selecting "European Union (in English)" from the drop-down menu and then selecting 'Policy Updates'.

What do I have to do?

Take a look at our Policy Updates page to ensure you [consent to the changes](#). If you do, you don't need to do anything. If you don't want to accept the changes you can follow the steps we've set out on our Policy Updates page.

[See The Policy Updates Page](#)

[Help](#) [Contact](#) [Security](#)

How do I know this is not a fake email?

An email really coming from PayPal will address you by your first and last name or your business name. It will not ask you for sensitive information like your password, bank account or credit card details. Most fake emails threaten that your account will be in jeopardy if you do not take action immediately. An email that urgently requests you to supply sensitive personal information is usually an attempt at fraud. Also, fake emails often contain misspellings and grammatical errors or are written in a language which you did not set as preferred for your PayPal account. Remember not to click any links in suspicious looking emails.

13.4 Microsoft

Your Services Agreement made clearer

You're receiving this email because we are updating the Microsoft Services Agreement, which applies to one or more Microsoft products or services you use. We're making these updates to clarify our terms and ensure that they remain transparent for you, as well as to cover new Microsoft products, services and features.

The Microsoft Services Agreement is an agreement between you and Microsoft (or one of its affiliates) that governs your use of Microsoft consumer online products and services.

You can read the entire Microsoft Services Agreement [here](#). You can also learn more about these updates on our FAQ page [here](#), including a summary of the most notable changes. The updates to the Microsoft Services Agreement will take effect on May 1, 2018. If you continue to use our products and services on or after May 1, 2018, you are agreeing to the updated Microsoft Services Agreement.

If you do not agree, you can choose to discontinue using the products and services, and close your Microsoft account before these terms become effective. If you are a parent or guardian, you are responsible for your child's or teenager's use of Microsoft products and services, including purchases.

Thank you for using Microsoft products and services.

[Microsoft Privacy Statement >](#)

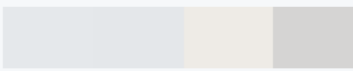
[Microsoft Services Agreement >](#)

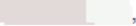
[Frequently Asked Questions >](#)

13.5 LinkedIn

Hi ,

We're updating our Terms of Service and wanted to give you an overview of some of what's new. These changes impact our [User Agreement](#), [Privacy Policy](#), [Cookie Policy](#) and [Professional Community Policies](#) and are effective May 8, 2018. Anytime we make updates, we hope to make it easy for you to understand your choices and the control you have over your data and content on LinkedIn.

Check out my [blog post](#) for full details. Here's some of what's new:

- We make it even [easier to understand](#) the data we have about you, how you can correct it and how you can ask us to stop using it.
- Our new settings give you more [control over ads](#) you see and more transparency about the data shared with advertisers.
- Refreshed community policies make sure LinkedIn stays a platform where people act professionally. Built from our well-established community guidelines, these policies encourage discussions that can help our members be more productive and successful, and outline what activity may be stopped by LinkedIn.
 - For example, harassment and hate speech are not welcome on our platform and could result in permanent restriction from LinkedIn.
 - Also, if you are being paid to share or endorse a product or service, you need to disclose that you're being paid for your opinions or actions.

Your privacy comes first in all of these updates. We now meet the high standard for data privacy introduced by the new European data protection law known as the General Data Protection Regulation ([GDPR](#)), which goes into effect later in May. LinkedIn members around the world will benefit from many of these changes. To learn more, check out our [GDPR Help Center](#).

If for any reason you don't agree to our new terms and would rather close your account than opt out of specific new features, you can do so.

Thanks for being a member,
Sara Harrington, Vice President of Legal at LinkedIn

14 Συμπεράσματα

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας και τη δημοτικότητα της δωρεάν πρόσβασης στο διαδίκτυο, οι υπηρεσίες και κυριώς τα κοινωνικά μέσα έχουν γίνει μέρος της καθημερινής ρουτίνας σχεδόν όλων. Είμαστε όλοι συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο όλη την ώρα, αλληλεπιδρώντας με εφαρμογές άμεσων μηνυμάτων, παρακολουθώντας βίντεο από χαριτωμένα ζώα στο Facebook, δημοσιεύοντας ενημερώσεις στο Twitter, ανεβάζοντας μια νέα φωτογραφία στο Instagram κλπ. Υπάρχουν τόσες πολλές πληροφορίες στο Διαδίκτυο για τα πάντα, όπως χιλιάδες άρθρα στο Wikipedia, (How-to) videos στο Youtube, αλλά οι πιο πολύτιμες πληροφορίες είναι τα δεδομένα των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης. Όλες οι ενημερώσεις κατάστασης, οι εικόνες και τα βίντεο που δημοσιεύονται από τους ανθρώπους στα κοινωνικά μέσα τους περιέχουν πληροφορίες για τα δημογραφικά τους στοιχεία, τις προτιμήσεις τους, τις αντιπαθείες τους κλπ.

Οι επιχειρήσεις συλλέγουν τεράστιους όγκους δεδομένων από ιδιώτες, χρησιμοποιώντας τα για να προσωποποιήσουν τον πελάτη προσφέροντας καινοτόμα προϊόντα και προωθητικές ενέργειες. Αλλά όλο και περισσότερο οι πελάτες ανησυχούν για το ποιος κάνει τι με τα δεδομένα τους. Παρά τα οφέλη, υπάρχει μια αυξανόμενη πρόκληση για την επιχειρησιακή χρήση δεδομένων από τις αλλαγές που εκτυλίσσονται μεταξύ των επιχειρήσεων. Υπάρχει μια κρίση εμπιστοσύνης στην ασφάλεια των δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι οι πελάτες δεν θα συνεργαστούν με εταιρείες που δεν εμπιστεύονται τα δεδομένα τους.

Ο γενικός κανονισμός προστασίας δεδομένων (GDPR) (2016/679) είναι ένας κανονισμός με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σκοπεύει να ενισχύσει και να ενοποιήσει την προστασία των δεδομένων των ατόμων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αφορά επίσης την εξαγωγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκτός της ΕΕ. Ο γενικός κανονισμός προστασίας δεδομένων (GDPR) έχει τεράστιο αντίκτυπο στις επιχειρήσεις, ιδίως λόγω των νέων κανόνων συναίνεσης. Η συγκατάθεση είναι ένας από τους έξι νομικούς λόγους για νόμιμη επεξεργασία, όπου για κάθε δραστηριότητα επεξεργασίας δεδομένων πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μία από αυτές τις έξι. Επίσης υπάρχουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις για σωστή συγκατάθεση όπως και κάποιες ειδικές περιπτώσεις που εστιάζει ο GDPR, όπως τα παιδιά, η επιστημονική έρευνα κλπ. Επιπλέον, με τη συναίνεση ως νομική βάση, υπάρχουν διάφορα καθήκοντα και πρόσθετα δικαιώματα για τα υποκείμενα των δεδομένων που έχουν συναίνεσει στην επεξεργασία των δεδομένων.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το GDPR της ΕΕ είναι κατά πρώτο και κύριο λόγο επιχειρηματική πρόκληση. Δεν είναι μια πρόκληση ασφάλειας στον τομέα της πληροφορικής, ούτε μια πρόκληση για την προστασία των δεδομένων. Σίγουρα όμως, αποτελεί πρόκληση για τους επικεφαλής των επιχειρήσεων, τους επικεφαλής των υπηρεσιών ασφαλείας και τους υπεύθυνους προστασίας δεδομένων. Αναμφισβήτητα, υπάρχουν πολλές πολύπλοκες προκλήσεις για την επίλυση. Αλλά η κύρια πρόκληση αφορά τον αντίκτυπο στη σχέση πελατείας.

15 Παραπομπές

- [1] Άρθρο 6, Νομιμότητα της επεξεργασίας, διαθέσιμο από <http://www.privacy-regulation.eu/el/6.htm> [στο διαδίκτυο].
- [2] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης σελίδα 6-8 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf [στο διαδίκτυο].
- [3] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf [στο διαδίκτυο].
- [4] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης σελίδα 8 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf [στο διαδίκτυο].
- [5] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης και Άρθρο 5 GDPR http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
<http://www.privacy-regulation.eu/el/5.htm> [στο διαδίκτυο].
- [6] Άρθρο 9 ePrivacy Regulation <https://cdt.org/files/2017/05/2017-May-CDT-EPR.pdf>
- [7] Γνωμοδότηση 03/2016 σχετικά με την αξιολόγηση και την επανεξέταση του ePrivacy Directive (WP 240). <http://www.pdpjournals.com/docs/88612.pdf>
- [8] Άρθρο 94 GDPR <http://www.privacy-regulation.eu/el/94.htm>
- [9] Άρθρο 1 - Αντικείμενο και στόχοι <http://www.privacy-regulation.eu/el/1.htm>
- [10] Άρθρο 2 - Ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής <http://www.privacy-regulation.eu/el/2.htm>
- [11] Άρθρο 3 - Εδαφικό πεδίο εφαρμογής <http://www.privacy-regulation.eu/el/3.htm>
- [12] Ορισμοί <http://www.privacy-regulation.eu/el/4.htm>
- [13] Άρθρο 4(11) <http://www.privacy-regulation.eu/el/4.htm>
- [14] Προυποθέσεις για συγκατάθεση Άρθρο 7 Directive 95/46, <https://www.dataprotection.ie/docs/EU-Directive-95-46-EC-Chapter-2/93.htm>
- [15] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), p. 12 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [16] Παράρτημα-Αιτία 43 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r43.htm>
- [17] Άρθρο 6 <http://www.privacy-regulation.eu/el/6.htm>
- [18] Άρθρο 88 <http://www.privacy-regulation.eu/el/88.htm>
- [19] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), p. 12-14 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [20] Γνωμοδότηση 02/2017 p.6-7 http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=45631
- [21] Άρθρο 7(4) <http://www.privacy-regulation.eu/el/7.htm>
- [22] Γνωμοδότηση 06/2014 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf
- [23] Άρθρο 9(2) <http://www.privacy-regulation.eu/el/9.htm>
- [24] Άρθρο 7(1) <http://www.privacy-regulation.eu/el/7.htm>
- [25] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), p. 12-17 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [26] Γνωμοδότηση 03/2013 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf

- [27] Παράρτημα-Αιτία 43 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r43.htm>
- [28] Γνωμοδότηση 03/2013 http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf p. 16
- [29] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), p. 17
http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [30] Παράρτημα-Αιτία 42 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r42.htm>
- [31] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), p. 19-20
http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [32] Παράρτημα-Αιτία 42 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r42.htm>
- [33] http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=47742
- [34] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), p. 19
http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [35] Παράρτημα-Αιτία 58 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r58.htm>
- [36] COMMISSION STAFF WORKING PAPER <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/2/2012/EN/SEC-2012-72-2-EN-MAIN-PART-1.PDF>
- [37] Παράρτημα-Αιτία 32 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r32.htm>
- [38] Άρθρο 49 (1α) <http://www.privacy-regulation.eu/el/49.htm>
- [39] Γνωμοδότηση 15/2011 στον ορισμό της συγκατάθεσης (WP187), pp. 9, 13, 20, 27 and 32-33)
http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- [40] Άρθρο 17(1^α) ,(3) <http://www.privacy-regulation.eu/el/17.htm>
- [41] Άρθρο 8(1^α) <http://www.privacy-regulation.eu/el/8.htm>
- [42] Παράρτημα-Αιτία 58 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r58.htm>
- [43] WP29 Opinion 5/2009 on social networking services (WP 163).
http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2009/wp163_en.pdf
- [44] Παράρτημα-Αιτία 156 <http://www.privacy-regulation.eu/el/r156.htm>
- [45] Άρθρο 18 <http://www.privacy-regulation.eu/el/18.htm>
- [46] <http://bankingnews.gr/index.php?id=350639>
- [47] https://en.wikipedia.org/wiki/Facebook%E2%80%93Cambridge_Analytica_data_scandal
- [48] <https://www.nytimes.com/2017/11/21/technology/uber-hack.html>
- [49] https://en.wikipedia.org/wiki/Yahoo!_data_breaches

Copyright © Λίβανος Κωνσταντίνος, Ξενάκης Χρήστος, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν το συγγραφέα και σε καμία περίπτωση δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πειραιώς.